

Slovenski ČEBELAR

letnik CXXII • 11/2020

čebelarska
zveza Slovenije
nadgrajuje člansko
izkaznico ugodnosti

- Litij, za blagor čebel in naroda?
- O čebeljem vosku, enemu najpomembnejših
- čebeljih pridelkov
- Priporočila čebelarjem v času razglašene epidemije nalezljive bolezni covid-19

TRADICIONALNA IZDELAVA VSEH VRST AŽ PANJEV
NAJBOLJŠI SLOVENSKI SMREKOV LES
ROGLJIČENI (CINKANI) SPOJI

MIZARSTVO KRŽE
1939

www.krze.si

PRI ENKRATNEM NAKUPU DESETH PANJEV VAM PODARIMO PRAŠILČEK

Idrijska 10, 1360 Vrhnika
041 420 200
01/755-13-17

Wachsverarbeitung | Imkereiarartikel
Deutsch Haseldorf 75 | 8493 Klösch, Avstrija
Telefon & faks: +43 (0) 3475/2270
info@wachs-hoedl.at | www.wachs-hoedl.at

Delovni čas:
Ponedeljek–petek: 8.00–12.00, 13.00–18.00
Sobota: 8.00–12.00

Jezik za sporazumevanje: nemščina in slovenščina.
Naše satnice lahko kupite tudi v podjetju
Logar trade, d. o. o., iz Šenčurja in
Jana posredovanje, zastopanje, Maribor.

Kako nas najdete:

Imejte svoj vosek pod nadzorom!
Satnice iz lastnega voska so spet aktualne.

- Imate možnost prisostvovati predelavi svojega voska ali starega satja! Obvezna je predhodna telefonska najava!
- Najmanjša količina obdelave je 20 kg surovega voska ali 50 kg starih satov.
- Garantiramo razkuževanje s paro.
- Zelo ugodno razmerje med količino in kvaliteto.
- Po želji izdelujemo satnice vseh debelin in velikosti.
- Predelava voska poteka vse leto.
- Velika izbira pripomočkov za čebelarjenje.

info.belokranjski-hram@t-2.si
Facebook – belokranjski hram

BH Belokranjski HRAM

Akcija

Za člane ČZS nudimo 5-% popust pri nakupu čebelarске opreme LYSON v vrednosti nad 50 EUR.

Polnilnica za med z avtomatsko obračalno mizo Lyson
Cena: **3.883,00 €**

Mešalnik medu 50 L, 400V z grelcem, mešalom in avtomatiko CLASSIC LINE
Cena: **1.344,50 €**

Komora za dekristalizacijo medu 300 kg
Cena: **1.767,30 €**

Spiralni grelec medu, FI 250 mm, 2x 400W, OPTIMA LINE
Cena: **284,81 €**

Polnilnica za med s podstavkom
Cena: **1.951,30 €**

Kozarci in pokrovički za med več vrst
UGODNO

Topilnik voska mali Lyson + gorilnik
Cena: **410,45 €**

Komora za dekristalizacijo medu 65 L
Cena: **545,00 €**

Sod za med s plastično pipo 50 L Lyson
Cena: **83,20 €**

* Vse cene vsebujejo DDV.

Drugo čebelarско opremo si lahko ogledate na naši spletni strani: **www.belokranjski-hram.si**

Belokranjski hram d.o.o. Ulica Staneta Rozmana 26, 8340 Črnomelj M: +386 40 748 588 Delovni čas: pon., tor., čet., pet.: 09.00–16.00 sre.: 09.00–17.00 sob.: 08.00–12.00	PE Belokranjski hram Domžale Ulica Nikola Tesla 19, 1230 Domžale M: +386 40 269 870 Delovni čas: pon., tor., čet., pet.: 9.00–16.00 sre.: 9.00–17.00 sob.: 8.00–12.00	PE Maribor Trgovina Gardina Cesta XIV. divizije 75, 2000 Maribor Tel.: +386 2 471 51 73 Delovni čas: pon.–pet.: 8.00–18.00 sob.: 8.00–12.00
--	---	---

Spoštovane čebelarke in čebelarji!

Moje ime je David Ožura. Že sedmo leto honorarno vodim Čebelarsko knjižnico Janeza Goličnika, kjer katalogiziram in inventariziram gradivo, izdelujem bibliografije sodelavcev, delam na izposoji ter svetujem pri iskanju gradiva. Sicer sem redno zaposlen kot vodja Strokovne knjižnice za onkologijo na Onkološkem inštitutu Ljubljana. V knjižničarstvu sem aktiven od leta 2010. Pred tem sem bil nekaj let zaposlen v založniški panogi.

Čebelarska knjižnica ima v slovenskem prostoru edinstven pomen, saj omogoča čebelarkam in čebelarjem dostop do bogate in obsežne zbirke gradiv s področja čebelarstva. Je ena redkih tovrstnih knjižnic v Evropi. Knjižnica je posebej obiskana v času mirovanja čebel, ko čebelarji izkoristijo proste trenutke za nabiranje novih strokovnih znanj za prihodnje leto.

Jeseni 2008 je bil s slovesnim odprtjem Čebelarske knjižnice Janeza Goličnika na današnji lokaciji v Čebelarskem centru Slovenije na Brdu pri Lukovici uresničen skoraj stoletni sen slovenskih čebelarjev. Že leta 1918 je čebelar Ivan Šega na občnem zboru osrednjega čebelarskega društva »stavil predlog, da naj osrednji odbor ustanovi na sedežu le-tega nekako osrednje čebelarsko knjižnico, ki bo gotovo prav dobro služila raznim ukaželnim, posebno mlajšim čebelarjem«.

Posebna vrednost zbirke čebelarske literature v Čebelarski knjižnici je, da nastaja že vse od začetka organiziranega čebelarjenja v Sloveniji, torej veliko več kot sto let. V času svojega delovanja se je zbirka bogatila z izmenjavo med izdajatelji čebelarske literature in sorodnimi organizacijami doma in po svetu ter darovi čebelarjev posameznikov in čebelarskih društev. Knjižnični fond se je širil tudi z zapuščinami. Preostali del gradiva je čebelarska organizacija v letih svojega delovanja tudi kupovala.

Knjižnica je poimenovana po duhovniku Janezu Goličniku (1737–1807), uglednem slovenskem čebelarju, ki je prevedel Janševo knjigo o čebelah iz nemščine v slovenščino. Knjiga *Popolni nauk za vse čebelarje* je izšla v Celju leta 1792 in je za nadaljnjih 40 let predstavljala prvo in edino slovensko tiskano delo za čebelarje.

Čebelarska knjižnica Janeza Goličnika sodi med specialne knjižnice in je opremljena po sodobnih standardih. S svojim delovanjem podpira strokovno delo sodelavcev ČZS, odprta pa je tudi preostali strokovni javnosti, ljubiteljskim in poklicnim čebelarjem, dijakom in študentom. V prijetnem ambientu čitalnice je na voljo deset čitalniških mest. Knjižna gradiva

so urejena po bibliotekarskih pravilih. Celotni knjižnični fond obsega že 1.800 naslovov knjig.

Od leta 2005 je knjižnica polnopravna članica slovenskega vzajemnega knjižničnega sistema COBISS. V knjižni katalog COBISS se redno vnaša novo gradivo. Katalog je dosegljiv na svetovnem spletu na povezavi: https://plus.si.cobiss.net/opac7/bib/search?q=*%26db=czs%26sort=pyd.

Glasiło Slovenski čebelar je v digitalizirani obliki do predzadnjega letnika trajno arhivirano v Digitalni knjižnici Slovenije (dLib.si) na povezavi: www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:spr-EOOK95XE. Digitalne kopije omogočajo iskanje po polnem besedilu vseh prispevkov.

Za izposajo so na voljo tudi mednarodne strokovne čebelarske revije, zborniki čebelarskih društev, visokošolske naloge, videoposnetki o življenju čebel in drugi drobni tiski. V zadnjih letih je bila nakupljena sodobna literatura s področja čebeljih pridelkov, izdelkov iz medu, apiterapije, zdravljenja čebeljih bolezni, biologije in življenja čebel ter urbanega čebelarjenja.

Na knjižnih policah se hranijo nekatere prave knjižne redkosti in dragocenosti. Med te sodijo tudi štiri knjige, ki jih je v drugi polovici 19. stoletja napisal docent za čebelarstvo na univerzi v Bonnu, dr. August Pollmann. Te so za slovensko čebelarstvo izjemnega pomena, saj je v njih opisana kranjska čebela. Omembe vredne so tudi knjige, ki so jih napisali čebelarji družine Rothschild. Čebelarska knjižnica hrani še nekaj drugih redkosti, med drugimi v slovenski jezik preveden Janšev *Popolni nauk* iz leta 1792.

Knjižnica je praviloma odprta vsak prvi delovni četrtek v mesecu od 15. do 18. ure. Za vpis v knjižnico potrebujete osebni dokument. Pri delovanju knjižnice se v času covida-19 upoštevajo priporočila NIJZ-ja ter takrat veljavne omejitve gibanja v državi. Zaželeno je, da se obisk knjižnice najavi vnaprej po e-pošti (cebelarskaknjiznica@czs.si). Samostojno iskanje gradiva po policah ter uporaba čitalnice sedaj nista možna. Po dogovoru sta mogoča izposoja in pošiljanje gradiva tudi brez obiska knjižnice. Pri izbiri literature pa vam bom z veseljem pomagal in svetoval. Prisrčno vabljeni v Čebelarsko knjižnico Janeza Goličnika!

David Ožura, vodja knjižnice

KAZALO

UVODNIK

David Ožura 293

OBVESTILA ČZS 295

ZDRAVJE ČEBEL

doc. dr. Janez Prešern, Uroš Kur, Jernej Bubnič, dr. Martin Šala: Litij,

za blagor čebel in naroda? 297

Alenka Jurič, dr. vet. med.: Ne pozabimo na zimsko zatiranje varoj 299

Vlado Auguštin: Dobra čebelarška praksa zatiranja varoj 300

IZ ZNANOSTI IN PRAKSE

Vlado Auguštin: Zamenjava in taljenje starega satja 302

doc. dr. sc. Lidija Svečnjak: Ponarejanje čebeljega voska in ukrepi

za reševanje te težave modernega čebelarstva (I. del) 304

Janez Gregori: Ponarejanje čebeljega voska ima že dolgo brado 306

Vlado Auguštin: Čebele v zimskem obdobju 307

dr. Peter Kozmus: ČZS je tudi v letu 2020 izvedla menjavo čebeljih matic 308

Nataša Klemenčič Štrukelj: Čebelji pridelki in izdelki so odlično darilo

za različne priložnosti 309

dr. Nataša Lilek: Označevanje imena izdelka, sestavljenega

iz čebeljih pridelkov in drugih živilskih sestavin 310

dr. Nataša Lilek: Koristi uživanja cvetnega prahu 311

doc. dr. Danilo Bevk: Zlatopasi čmrlj (*Bombus haematurus*) 312

DELO ČEBELARJA

Ivan Esenko: Čebelarjeva opravila v novembru 313

IZ ČEBELARSKIH DRUŠTEV 315

OBVESTILA ČZS 316

OGLASI 322

V SPOMIN 324

INDEX

EDITORIAL

David Ožura 293

ANNOUNCEMENTS BY BEEKEEPING ASSOCIATION OF SLOVENIA 295

BEE'S HEALTH

Doc. Janez Prešern, DSc, Uroš Kur, Jernej Bubnič, Martin Šala, DSc: Lithium,

for the good of the bees and the nation? 297

Alenka Jurič, DVM: Let's not forget about the winter suppression of varroa 299

Vlado Auguštin: Good beekeeping practice of varroa control 300

FROM SCIENCE AND PRACTICAL WORK

Vlado Auguštin: Replacement and melting of old honeycomb 302

Doc. Lidija Svečnjak, DSc: Counterfeiting of beeswax and measures

to solve this problem of modern beekeeping (part I) 304

Janez Gregori: Counterfeiting beeswax has a long beard 306

Vlado Auguštin: Bees in winter 307

Peter Kozmus, DSc: SBA has also performed the replacement of bee queens

in 2020 308

Nataša Klemenčič Štrukelj: Bee products are a great gift for different occasions 309

Nataša Lilek, DSc: Labelling of the name of a product consisting

of bee products and other food ingredients 310

Nataša Lilek, DSc: The benefits of consuming pollen 311

Doc. Danilo Bevk, DSc: Golden belted bumblebee (*Bombus haematurus*) 312

BEEKEEPER'S WORK

Ivan Esenko: Beekeeper's tasks in November 313

FROM BEEKEEPERS' ASSOCIATIONS

ANNOUNCEMENTS BY BEEKEEPING ASSOCIATION OF SLOVENIA 316

ADS 322

IN MEMORIAM 324

PODATKI ZA STIK ČEBELARSKE ZVEZE SLOVENIJE

Predsednik ČZS: Boštjan Noč, predsednik: 01/729 61 06, 040/436 512, nobc@czs.si

Vodja služb ČZS: Lidija Senič, vodja služb ČZS: 01/729 61 10, 040/436 515, lidija.senic@czs.si

Priznana rejska organizacija: Peter Kozmus, strokovni vodja PRO: 01/729 61 16, 041/352 997, peter.kozmus@czs.si

Opazovalno-napovedovalna služba: Aleš Božovičar, vodja ONS: 01/729 61 31, 041/644 217, ales.bozovicar@czs.si, avtomatski telefonski odzivnik: 01/729 61 20,

<https://cebelar.czs.si/User/Login?returnUrl/>

Svetovalci specialisti za tehnologijo čebelarjenja:

Vlado Auguštin: 01/729 61 24, 040/436 516, vlado.augustin@czs.si

Simon Golob: 01/729 61 12, 030/604 015, simon.golob@czs.si

Svetovalci specialisti za ekonomiko:

Tanja Magdič: 01/729 61 04, 040/436 513, tanja.magdic@czs.si

Nataša Klemenčič Štrukelj: 01/729 61 24, 040/436 518, natasa.klemencic.strukelj@czs.si

Svetovalci specialisti za zagotavljanje varne hrane:

Andreja Kandolf Borovšak: 01/729 61 33, 040/436 514, andreja.kandolf@czs.si

Nataša Lilek: 01/729 61 29, 040/436 519, natasa.lilek@czs.si

Tomaž Samec: 01/729 61 18, 040/436 517, tomaz.samec@czs.si

Uredništvo: Marko Borko, urednik: 01/729 61 14, 051/637 204, marko.borko@czs.si, www.czs.si/slovenskecebelar.php

GlasiloslovenskičebelarjejeustanoviloSlovenskočebelarškodruštvozaKranjsko,Štajersko,KoroškoinPrimorskoleta1898.IzdajagaČebelarškazvezaSlovenije,BrdopriLukovici8,1225Lukovica.

Vpisanojevrazvidmedijev,ki govodiMinistrstvozaizobraževanje, znanost inšportRS,podzaporednoštevilko585.

Tel.: 01/729 61 00, faks: 01/729 61 32, info@czs.si, www.czs.si

Transakcijskيراčun ČZS: SI56 0318 6100 2214 727, matična številka ČZS: 5141729, ID za DDV: SI 81079435, šifra dejavnosti: 94.120.

Uredniški odbor:

Marko Borko, Brane Borštnik, Vladimir Fajdiga, Janez Gregori, Mira Jenko Rogelj, Andreja Kandolf Borovšak, Anton Žakelj

Urednik:

Marko Borko

Uredništvo:

01/729 61 14, 051/637 204, marko.borko@czs.si, www.czs.si/slovenskecebelar.php

Lektorica:

Mojca Pipan

Oddaja prispevkov:

Članki dopetega, obvestila, reklame, mali oglasi dopetega v mesecu.

Avtorji naj v člankih uporabljajo strokovno izraze v skladu s Čebelarškim terminološkim slovarjem. Mnenje avtorjev člankov ni nujno mnenje uredništva. Uredništvo ne odgovarja za vsebino malih oglasov. Prispevki so v elektronski obliki brezplačno in javno objavljeni na spletnem portalu ČZS, spletnem portalu Digitalne knjižnice Slovenije in drugih spletnih straneh.

Reklamni oglasi in osmrtnice:

Cela stran: 1044 € (zunanja stran ovitka), 816 € (notranjost živi rob), 594 € (notranjost), pol strani: 522 € (zunanja stran ovitka), 414 € (notranjost živi rob), 300 € (notranjost), tretjina strani: 198 €, četrtina strani: 144 €, petina strani: 102 €, desetina strani: 42 €. Oblikovanje reklamnega oglasa: cela stran in polovica strani 60 €, tretjina, četrtina, petina, desetina 48 €. Popravki reklamnega oglasa: 1–10 popravkov 2,4 €, 11 ali več popravkov 6 €. Popust pri ceni za 4– do 6-kratno objavo reklamnega oglasa je 10 %, za 7– do 10-kratno objavo 20 %, za celoletno objavo 30 %. Člani ČZS lahko dvakrat na leto objavijo brezplačne oglase dopetega, vsaka nadaljnja beseda je 0,3 €. Splošni oglasi po 0,3 € za besedo, enako velja tudi za osmrtnice, ki vsebujejo več kot 80 besed. Osmrtnice ne smejo biti daljše od 130 besed. Vse cene so brez DDV. Politika oglaševanja ter cenik oglasov in osmrtnic v glasilu Slovenskičebelar z dne: 11. novembra 2019 je objavljena na spletni strani ČZS.

Priloga za tisk in tisk: Para, d. o. o., Celestinova ulica 1, 1000 Ljubljana. Tiskano na papirju s certifikatom FSC (trajnostno gospodarjenje z gozdovi). Naklada: 7850. Tiskano: 27. 10. 2020.

Izdaja Slovenskegačebelarja je delno financirana iz sredstev Javne svetovalne službe v čebelarstvu.

Fotografija na naslovnici: Sanje opomladi. Čebela na cvetu detelje inkarnatke (*Trifolium incarnatum*). Fotografija iz mednarodnega natečaja čebelarške fotografije Čebelarške zveze Slovenije 2020. Foto: Franc Lamovšek, Slovenija.

Mednarodna barvna koda za označevanje čebeljih matic

Tajništvo: 01/729 61 00, faks: 01/729 61 32, info@czs.si, www.czs.si, Barbara Dimc, tajnik: 01/729 61 02, 041/370 409, barbara.dimc@czs.si, Ines Zajc Žunič, poslovna sekretarka: 041/337 854, ines.zunic@czs.si, Zlatica Kovačević, administrativna delavka: 01/729 61 24, 030/604 009, zlatica.kovacevic@czs.si

Čebelarška knjižnica Janeza Goličnika (vsak prvi delovni četrtek v mesecu med 15. in 18. uro): 01/729 61 11, cebelarskajniznica@czs.si, www.czs.si/knjiznica.php

Ohranimo čebele: www.ohranimo-cebele.si

Sklad za ohranitev kranjske čebele: www.czs.si/sklad.php

Spletna trgovina ČZS: www.czs.si/eshop/index.php

Uradne ure JSSČ:

Brdo pri Lukovici 8, 1225 Lukovica (v Čebelarškem centru Slovenije: ponedeljek od 10.00 do 14.00, četrtek od 8.00 do 12.00 ter od 13.00 do 14.00 in petek od 8.00 do 10.00.

Mestni trg 4, 8330 Metlika: ponedeljek od 10.00 do 14.00 in petek od 8.00 do 10.00.

Rožna dolina 50/a, 4248 Lesce (v Čebelarškem razvojno-izobraževalnem centru): ponedeljek od 10.00 do 14.00 in petek od 8.00 do 10.00.

Dobrna 1a, 3204 Dobrna (v Kulturnem domu Dobrna): ponedeljek od 10.00 do 14.00 in petek od 8.00 do 10.00.

Ulica Štefana Kovacha 40, 9000 Murska Sobota (na sedežu Kmetijskego gozdarskega zavoda Murska Sobota): ponedeljek od 10.00 do 14.00.

Streliška ulica 150, 2000 Maribor (v Čebelarškem centru Maribor): petek od 8.00 do 10.00.

Priporočila čebelarjem v času razglašene epidemije nalezljive bolezni covid-19

Javnost se tedensko srečuje z novimi ukrepi za preprečevanje in obvladovanje nalezljive bolezni covid-19, ki jih predpisuje Vlada Republike Slovenije. 18. oktobra 2020 je z odlokom razglasila na območju Republike Slovenije epidemijo nalezljive bolezni covid-19, ki velja 30 dni. Trenutno (ob pisanju prispevka) veljajo ukrepi, ki jih določa Odlok o začasnih delnih omejitvi gibanja ljudi in omejitvi oziroma prepovedi zbiranja ljudi zaradi preprečevanja okužb s SARS-CoV-2 (Ur. L. RS, št. 156/2020, 26. 10. 2020), v nadaljevanju Odlok o omejitvi gibanja in zbiranja ljudi, verjetno pa bodo ob izidu glasila Slovenski čebelar sprejeti še dodatni oz. novi predpisi. Vlada namreč vsakih sedem dni odloči, ali se bodo ukrepi še naprej uporabljali ali pa jih spremeni oz. odpravi.

V okviru Odloka o omejitvi gibanja in zbiranja ljudi se začasno prepoveduje prehajanje ljudi med občinami. Veljajo pa tudi izjeme, med katerimi je dovoljeno opravljanje gospodarskih, kmetijskih in gozdarskih dejavnosti. Za čebelarje to pomeni, da če imajo čebelje družine registrirane v drugi občini glede na njihovo stalno ali začasno bivališče, lahko te oskrbujejo v tej občini. Seveda pa morajo ob morebitni kontroli nadzornega organa ob prehodu občin to tudi dokazati: npr. z izpisom iz Centralnega registra čebeljakov. Pod opravljanje kmetijske dejavnosti štejejo vse dejavnosti, ki pripomorejo k pridelavi in predelavi hrane, vključno z dostavo kmetijskih pridelkov in kmetijskih proizvodov kupcem (to lahko dokazujemo z dobavnicami) ter obisk kupcev na kmetiji z namenom prevzema kmetijskih pridelkov in kmetijskih proizvodov.

Odlok o omejitvi gibanja in zbiranja ljudi prav tako začasno prepoveduje zbiranje več kot šest ljudi. To pomeni, da morebitni sestanki čebelarskih društev, na katerih bi se zbralo več kot šest ljudi, odpadejo. Če imate namen sklicati kakšen sestanek, na katerem bo prisotnih največ šest ljudi, velja opomniti, da morate upoštevati vsa higienska navodila oziroma priporočila Nacionalnega inštituta za javno zdravje (NIJZ), ki so objavljena na spletni strani NIJZ ja (zadostni medsebojni odmiki, le zdrave osebe, umivanje in razkuževanje rok, nošenje zaščitnih mask itd.). Velja pa vedeti, da je treba upoštevati omejitve gibanja ljudi med 21. uro zvečer in 6. uro zjutraj. Vseeno pa vam priporočam, če to ni nujno potrebno, da sestanke prestavite na kasnejši čas, ko bodo razmere ugodnejše oz. sestanke skušate izvesti preko spleta.

ČZS bo v novembru izvajala usposabljanja za čebelarje po spletu, s t. i. webinarji, kasneje pa odvisno od nadaljnjih ukrepov države. Te smo uvedli v proces dela konec marca letošnjega leta. Zavedamo se, da z njimi ne moremo zajeti celotne populacije čebelarjev, vendar pa se bomo v prihodnje morali prilagoditi tudi tovrstni tehnologiji. Priporočam vam, da če niste spretni z računalniki ali pametnimi telefoni, poprosite družinske člane,

Čebelarska zveza Slovenije nadgrajuje člansko izkaznico ugodnosti

Vsi člani Čebelarske zveze Slovenije boste s člansko izkaznico v prihodnje deležni še več ugodnosti pri različnih ponudnikih blaga in storitev.

Ugodnosti za člane omogočajo:

- Prva osebna zavarovalnica d.d.,
- Trajnice Golob Klančič,
- Terme Snovik,
- Turistično čebelarstvo Pavlovič,
- Čebelarstvo Vogrinčič,
- Čebelji raj Noč,
- Belokranjski hram d.o.o.,
- Čebelarstvo Pislak Bali,
- Kipgo d.o.o.,
- BeeConn tehtnice,
- Sabina Pirš, s.p., Gostišče pri čebelici,
- Cenejša samoplačniška usposabljanja,
- Camp Straško Otok Pag,
- Camp Omišalj Otok Krk.

Vsi ponudniki blaga in storitev so objavljeni na naši spletni strani, kjer je opisana tudi oblika ugodnosti: www.czs.si/content/X9.

V Slovenskem čebelarju bomo mesečno dopolnjevali seznam ponudnikov storitev ugodnosti.

da vam ob prvem ogledu webinarja priskočijo na pomoč. Ugotovili boste, da uporaba omenjene tehnologije ni tako zapletena, da ji ne bi bili v prihodnje kos. Predlagamo vam, da na spletni strani ČZS spremljate nadaljnja obvestila, kjer bomo sproti objavljali teme in termine spletnih seminarjev, tj. webinarjev. Prenosi webinarjev bodo potekali v živo. Dostop do webinarjev bodo imele prijavljene osebe, ki se bodo prijavile najkasneje dan pred webinarjem.

Omeniti moram še, da svetovanja čebelarjem, ki jih opravljajo svetovalci specialisti in terenski svetovalci, potekajo enako kot do sedaj, vendar pa priporočam, da jih poskušamo izpeljati v čim večji možni meri po telefonu.

O morebitnih spremembah bomo informacije objavili na spletni strani ČZS. Upajmo, da se bo »koronasituacija« čim prej umirila oz. sanirala in da bodo naša življenja stekla po ustaljenih tirnicah. Ostanite zdravi!

Lidiya Senič, vodja služb ČZS

Članarina Čebelarke zveze Slovenije za leto 2021

Upravni odbor Čebelarke zveze Slovenije je na svoji 3. redni seji, 12. oktobra 2020, sprejel sklep o članarini ČZS za leto 2021, ki ostane enaka kot v preteklih letih, in sicer: enotna članarina ČZS za leto 2021 je 36 EUR. Znižana članarina za člane, starejše od 80 let, ter za čebelarje invalide 1. stopnje je 20 EUR, znižana članarina za učence, dijake in študente je 15 EUR, za družinske člane (čebelarje, ki živijo v skupnem gospodinjstvu) pa 10 EUR. Blagajnike oziroma vodstva čebelarskih društev prosimo, da članarino zberejo najpozneje do konca januarja 2021 ter jo nakažejo na transakcijski račun ČZS, št. SI56 0318 6100 2214 727. V okence Sklic na št. obvezno vpišite šestmestno šifro svojega društva. Naročnina za Slovenskega čebelarja za naročnike nečebelarje za leto 2021 je 45 EUR, za tujino pa 50 EUR. Posamezna številka SČ-ja stane 4 EUR za člane, za nečlane pa 7 EUR. Blagajnikom in vodstvom čebelarskih društev se zahvaljujemo za njihovo požrtvovalno delo. Da bi v svojo organizacijo – Čebelarsko zvezo Slovenije – vključili čim več čebelarjev, je upravni odbor ČZS sklenil, da čebelarskemu društvu za vsakega novega člana ob plačilu članarine ČZS pripada nagrada v vrednosti 21 EUR. Za nove člane torej društva v letu 2021 nakažejo ČZS 15 EUR, razliko do enotne članarine v vrednosti 21 EUR pa obdržijo kot nagrado.

Tajništvo ČZS

ApiSlovenija 2021

**»V prihodnost odgovorno in naravno,
čebelam prijazno!«
13.–14. marec 2021**

Regijski posveti v letošnjem letu prek video povezave Zoom

Obveščamo vas, da letošnji regijski posveti ne bodo potekali na dogovorjenih krajih. Zaradi trenutne situacije z novim koronavirusom smo primorani regijske posvete izpeljati prek video povezave Zoom. Vsi bodo potekali ob 16. uri, dogovorjeni datumi pa ostajajo enaki.

1. **podravska ČD – ZČD Ptuj** – ponedeljek, **2. november** 2020;
2. **primorska ČD** – sredo, **4. november** 2020;
3. **podravska ČD (ČZD Maribor)** – četrtek, **5. november** 2020;
4. **dolenjska in belokranjska ČD** – ponedeljek, **9. november** 2020;
5. **gorenjska ČD** – sredo, **11. november** 2020;
6. **celjska ČD** – četrtek, **12. november** 2020;
7. **pomurska ČD** – ponedeljek, **16. november** 2020;
8. **ČD notranjskega in obalno-kraškega območja** – sredo, **18. november** 2020;
9. **ljubljska in zasavska ČD** – četrtek, **19. november** 2020;
10. **koroška ČD** – ponedeljek, **23. november** 2020;
11. **posavska ČD** – četrtek, **26. november** 2020.

Vse podrobnosti glede povezave bomo poslali pravočasno vsem predsednikom društev in območnih regijskih zvez. Hvala za razumevanje in ostanite zdravi. **Prosimo vas, da vsa odprta vprašanja/pobude, ki bi jih želeli obravnavati na regijskem posvetu, pošljete tri dni pred predvidenim regijskim posvetom na e-naslov: barbara.dimc@czs.si, da se bomo lahko do njih opredelili in se na njih pripravili.**

Barbara Dimc, tajnica ČZS

Čebelarska zveza Slovenije upravičenka do dela dohodnine

Sporočamo vam, da je tudi ČZS upravičenka, ki ji davčni zavezanci rezidenti v skladu s 142. členom Zakona o dohodnini (Zdoh-2-NPB24) lahko namenimo do 0,5 % dohodnine, odmerjene od dohodkov, ki se všteto v davčno osnovo. Ta donacija za občane ne predstavlja dodatnega stroška, saj gre za dohodnino, ki smo jo dolžni plačati, vendar pa lahko del te namenimo organizacijam po lastni izbiri. Obrazec zahteve za namenitev dela dohodnine za donacije ter druge predpise in navodila najdete na spletni strani Finančne uprave RS: <https://edavki.durs.si/edavkiportal/>

openportal/CommonPages/Opdynp/PageD.aspx?category=namenitev_dela_dohodnine_fo. Vložena zahteva velja do preklica ali do spremembe zahteve. To pomeni, da zavezancu za dohodnino ni treba vsako leto vlagati nove zahteve. Vloži jo le takrat, ko jo

vлага prvič ali ko želi del dohodnine za donacije nameniti komu drugemu. Čebelarjem predlagamo, da dovoljeni del dohodnine namenijo za delovanje naše organizacije. Naša davčna številka je 81079435.

Tajništvo ČZS

Sklepi upravnega odbora ČZS

Dne 12. oktobra 2020 je potekala 3. redna seja Upravnega odbora Čebelarke zveze Slovenije. Potrjene zapisnike zadnjih sej si lahko preberete na spletni strani ČZS na povezavi: www.czs.si/content/A7.

Barbara Dimc, tajnica ČZS

Litij, za blagor čebel in naroda?

doc. dr. Janez Prešern,¹ Uroš Kur,¹ Jernej Bubnič,¹
dr. Martin Šala²

¹ Kmetijski inštitut Slovenije in ² Kemijski inštitut

janez.presern@kis.si

Ko je leta 2018 v znanstveni reviji Scientific Reports založbe Nature izšel članek z naslovom »Lithium chloride effectively kills the honey bee parasite *Varroa destructor* by a systemic mode of action« (v slovenskem prevodu: Litijev klorid s sistemskim načinom delovanja učinkovito ubija osebkke čebeljega parazita *Varroa destructor*) avtorice Bettine Ziegelmann s sodelavci, so tisti čebelarji, ki berejo tovrstno literaturo, vzklíkili od veselja in takoj preračunali prihranek pri nakupu uradnih zdravil za zatiranje varoje. Zlobni jeziki so se glasno strinjali in hiteli pojasnjevati, da so nova orožja za boj proti varoji dobrodošla, vendar je njihovo navdušenje predvsem namenjeno gotovim blagodejnim učinkom ostankov litija v čebeljih pridelkih, ki bodo omogočili, da se slovenski narod končno usmeri v prihodnost. Tisti tretji, ki pa po službeni dolžnosti izbiramo tovrstno literaturo tudi malo širše, smo glasno in soglasno rekli: »Oh ne, pa smo (spet) tam!«

Naj pojasnimo zgornje tri stavke. Bralci, ki jim kemija ni kruh, se litija morda spomnijo iz periodnega sistema kemijskih elementov, tam, na levi strani, takoj pod vodikom in z atomskim številom 3: litij je najlažja alkalna kovina. Pomemben je pri proizvodnji baterij, uporablja se v različnih zlitinah v letalski in avtomobilski industriji. Različne litijeve spojine se uporabljajo pri proizvodnji sintetičnih gum, pri proizvodnji maziv, gorivnih celic, termoplastike, katalizatorjev in topil za jedrsko gorivo. Glavno litijevo rudo, spodumen $\text{LiAl}(\text{SiO}_3)_2$, pridobivajo na različnih lokacijah po svetu, način pridobivanja oz. uporaba delovne sile, ki ga pridobiva, pa je pogosto etično sporna.

Kako je litij zašel v čebeloslovstvo in čebelarstvo? V članku izpod peresa Yael Garbian in njenih sodelavcev (2012; patentna prijava v 2015) je bila predstavljena metoda, kako z molekularnim stikalom »ugasniti« nekatere ključne gene v varoji. Prek čebele, ki jo zajeda varoja, naj bi v to prenesli kratko molekulo RNA, ki se v ciljnem organizmu prepiše v »molekularno stikalo« in prepreči izdelovanje ključnih gradnikov v varoji. Litij je bil pri tem uporabljen kot kation – sama molekula RNA je v vodni

raztopini negativno nabita, torej anion. V laboratoriju Petra Rosenkrantzja pa so poskus ponavljali in nepričakovano ugotovili, da dobijo zelo podobne rezultate tudi brez RNA, skratka tudi če čebelam servirajo le litij, brez RNA, z nekim drugim, »neškodljivim« ionom, npr. kloridom ali citratom.

Je ta ugotovitev oz. so njene posledice problematične? Kar se čebel tiče, naj bi bilo vse jasno: 1) litij je učinkovit proti varoji; 2) litij lahko skrajšuje življenjsko dobo čebel, zlasti v odmerkih, učinkovitih na varoje; in 3) litij ni uradno zdravilo za zatiranje varoje. O 3) ne bomo govorili na tem mestu, o rabi nedovoljenih/neregistriranih sredstev je bilo v SČ-ju in drugje precej povedanega, ravno tako o sankcijah. Tu pa je seveda še 4), ki v članku iz leta 2018 ni bila predstavljena: kaj pa se zgodi s čebeljimi proizvodi? Lahko litij zaide v prehranski krog človeka? Mejne vrednosti ostankov litija v prehranskih proizvodih namreč niso določene.

Na Kmetijskem inštitutu Slovenije smo s svojim poskusom naslovili ravno točko 4), ob tem pa smo beležili tudi podatke za točki 1) in 2). Po 18 dneh, namenjenih določitvi naravne smrtnosti delavk, smo čebelje družine tri dni krmili s sladkorno raztopino z litijem, kot je navedeno v članku iz 2018. Ugotovili smo povišanje koncentracij litija tako v zalogah medu kot v cvetnem prahu. V izkopanem cvetnem prahu kontrolnih skupin je bilo manj kot 0,5 mg Li/kg, medtem ko so bile koncentracije v testnih skupinah tudi stokrat višje (17–47 mg Li/kg izkopanca). Podobno je bilo pri medu: v kontrolnih skupinah je bila koncentracija litija pod mejo kvantitativne detekcije, medtem ko so bile tretji dan po končanem krmljenju zaznane najvišje koncentracije, med 0,4 in 1,2 mg Li/L medu. Ob tem smo merili tudi koncentracijo litija v zalegi, ki je ravno tako dosegla vrh tretji dan po zaključku krmljenja, bila pa je v podobnih okvirih kot tista v pelodu: 35–46 mg Li/kg tkiva (Prešern s sod., 2020; Prešern, 2020). Koncentracije so vseeno nižje od pričakovanih, sedaj pa poskusimo odgovoriti na vprašanje, ali so izmerjene koncentracije litija varne, in s tem razložiti izjavo, navedeno v drugem stavku tega prispevka. Litij velja za edino snov, ki stabilizira razpoloženje, saj vpliva na osrednje živčevje (Freeman in Freeman, 2006). V okviru psihiatričnega zdravljenja sta dandanes litijev karbonat in litijev citrat ena izmed najpogostejše predpisanih zdravil in se kljub številnim stranskim učinkom pogosto uporabljata pri zdravljenju bipolarnе motnje in drugih duševnih bolezni. Tu velja omeniti tudi, da litij ni problematičen le za odrasle osebkke: pokazalo se je, da ima vpliv na razvoj posameznih osebkov različnih živalskih vrst. Skratka, ne želimo, da bi bili odmerki, ki bi jih potencialni potrošnik prejel v svoje telo s čebeljimi pridelki, takšni, da imajo kakršen koli učinek na človekovo razpoloženje

ali njegov razvoj. Dnevni priporočeni odmerki litija je 14,3 µg/kg telesne teže (Schrauzer, 2002), Društvo ameriških psihiatrov pa priporoča za zdravljenje bipolarni motnje 0,5–1,2 mmol/L krvnega seruma, kar se doseže z dnevnim vnosom 900–1200 mg Li (APA, 2002). Koncentracije litija v medu hranjenih čebel je bila 2,5-krat višja od najvišje izmerjene koncentracije v pitni vodi na svetu (Vita s sod., 2015). Praktično si težko predstavljamo vnos take količine kontaminiranega medu, ki bi imela vpliv na človekovo razdvojeno naravo. Kaj pa telesni razvoj in litij? Tudi tu je nekaj podatkov, npr. pri podganjih zarodkih je bila zarodkova rast zmanjšana pri 50 mg Li/kg teže zarodka (Klug s sod., 1992), dober pregled pa so opravili Léonard s sodelavci (1995), ki zaključujejo s priporočilom, da naj nosečnice ne uživajo litijevih pripravkov, ko je zarodek v stopnji razvoja notranjih organov in srca.

Aha, še to: tudi mi smo opazili povečan odpad varoje v primerjavi s kontrolo po obroku litija; skratka, deluje, potrjujemo. Opazili pa smo tudi povečan »odpad« čebel: poleg že objavljenega skrajševanja življenjske dobe čebel delavk pri poskusih v kletkah smo v svoji raziskavi ugotovili tudi statistično značilno več odmrlih čebel, ujetih v past za mrtvice, kot pred dodatkom litija; takega povečanja v kontrolni skupini, ki je dobila le sladkorno raztopino, nismo zabeležili. To seveda ni šala, noben čebelar si ne želi zmanjševanja jakosti čebeljih družin. Na koncu poskusa smo, z žalostjo v srcu, družine, krmljene z litijem, skupaj z njihovimi zalogami in satjem uničili.

Torej, še zadnji stavek iz uvoda, ki se v bistvu nanaša na vprašanje: **litij da ali ne? Ne.** Preveč je še odprtih vprašanj in premalo raziskav, tako kot pri trenutno aktualnem zdravstvenem problemu s covidom-19. Skrbi nas za čebele, vendar so te odgovornost posameznega čebelarja, preverjene alternative pa so na voljo. Bolj nas skrbi za tiste, ki uživajo v čebeljih pridelkih, zato vam na srce polagamo, da je garažna alkimija (eden od ključnih razlogov za nastanek farmacevtskih koncernov) *passé*. V farmaciji je nadzor v proizvodnji ključen, saj ščiti pred nihanjem kakovosti in žalujočimi svojci, ki so v zlatih časih družinskih lekarn in »garažne« farmacije hitro poiskali krivca ter z različnimi – recimo temu orodji – dosegli željo po večji natančnosti in znanju ter manjši predrznosti naslednje generacije družinskih lekarnarjev. **Torej ne.** ◆

Vzorčenje ličink v družini, tretirani z litijem

Foto: Uroš Kur

Viri:

- American Psychiatric Association (2002): Practice guideline for the treatment of patients with bipolar disorder (revision). *American Journal of Psychiatry*, 159 (Suppl. 4), 1–50.
- Freeman, M. P., Freeman, S. A. (2006): Lithium: Clinical Considerations in Internal Medicine. *The American Journal of Medicine*, 119(6), 478–481. doi:10.1016/j.amjmed.2005.11.003.
- Klug, S., Collins, M., Nagao, T., Merker, H.-J., Neubert, D. (1992): Effect of lithium on rat embryos in culture: Growth, development, compartmental distribution and lack of a protective effect of inositol. *Archives of Toxicology*, 66(10), 719–728. <https://doi.org/10.1007/BF01972623>.
- Garbian, Y., Maori, E., Kalev, H., Shafir, S., Sela, I. (2012): Bidirectional transfer of RNAi between honey bee and *Varroa destructor*: *Varroa* gene silencing reduces *Varroa* population.
- Léonard, A., Hantson, P., Gerber, G. B. (1995): Mutagenicity, carcinogenicity and teratogenicity of lithium compounds. *Mutation Research/Reviews in Genetic Toxicology*, 339(3), 131–137. doi: 10.1016/0165-1110(95)90007-1.
- Prešern, J. (2020): Neurostatistical approach to toxicological testing in honeybees. *MethodsX*, doi: 10.1016/j.mex.2020.101077.
- Prešern, J., Kur, U., Bubnič, J., Šala, M. (2020): Lithium contamination of honeybee products and its accumulation in brood as a consequence of anti-varroa treatment. *Food Chemistry*, doi: 10.1016/j.foodchem.2020.127334.
- Schrauzer, G. N. (2002): Lithium: Occurrence, Dietary Intakes, Nutritional Essentiality. *Journal of the American College of Nutrition*, 21(1), 14–21. doi:10.1080/07315724.2002.10719188.
- Vita, A., De Peri, L., Sacchetti, E. (2015): Lithium in drinking water and suicide prevention: A review of evidence. *International Clinical Psychopharmacology*, 30(1), 1–5. <https://doi.org/10.1097/YIC.000000000000048>.
- Ziegelmann, B., Abele, E., Hannus, S., Beitzinger, M., Berg, S., Rosenkranz, P. (2018): Lithium chloride effectively kills the honey bee parasite *Varroa destructor* by a systemic mode of action. *Scientific Reports*, doi: 10.1038/s41598-017-19137-5.

Ne pozabimo na zimsko zatiranje varoj

Alenka Jurić, dr. vet. med.

Veterinarska fakulteta, Nacionalni veterinarski inštitut

alenka.juric@vf.uni-lj.si

Uspešnost obvladovanja varoj pri čebelah je tesno povezana z učinkovitostjo zimskega zdravljenja. Odvisno je od vitalnosti zdravljenih čebel, časa zdravljenja in uporabe zdravil. Zimsko zdravljenje čebel je obvezno opraviti pri vseh čebeljih družinah, ko so brez zalege (Pravilnik o ukrepih za ugotavljanje, zatiranje in preprečevanje varoze čebel, Uradni list RS, št. 21/20, in Strokovno navodilo za ugotavljanje, zatiranje in preprečevanje varoze pri čebeljih družinah za leto 2020 (www.vf.uni-lj.si/podrocje/zdravstveno-varstvo-cebel)).

S pravilno uporabo zdravil ob rednem spremljanju napadenosti čebel z varojami in dobri oskrbi čebel s hrano in pitno vodo lahko čebele dočakajo zimski čas v dobri kondiciji. Zimskega zdravljenja se je treba lotiti v času, ko v družinah ni zalege, ko so čebele stisnjene v gručo in več ne izletavajo. Najbolje je zdraviti v poznopoldanskih urah, ko so vse čebele v panjih. Čebelarjeva naloga je, da pred zdravljenjem skrbno pregleda prisotnost zale-

ge v vseh čebeljih družinah in da morebitno zalego odstrani, po potrebi odstrani matične rešetke in očisti voščene prizidke. Za zdravljenje se lahko uporabi zdravilo, ki je uradno registrirano v Republiki Sloveniji, in sicer ApiBioxal ali Oxuvar, ki vsebujeta oksalno kislino, ali zdravilo VarroMed, ki vsebuje oksalno kislino in mravljinčno kislino.

Zdravljenje z VarroMedom je preprosto, zdravilo v plastenki se segreje in se pokaplja po čebelah z vrha ulic, nekoliko težje pa je določiti potrebni odmerek zdravila. V praksi ugotavljamo, da je zimsko zdravljenje z ApiBioxalom in Oxuvarom, ki ju pokaplja po čebelah, učinkovito. Pri veliki napadenosti z varojami je pričakovati, da bo zdravljenje s kapljanjem uspešnejše, če se uporabi ApiBioxal (4,2-% raztopina oksalne kisline) kot pa Oxuvar (3,5-% raztopina oksalne kisline). Pri pripravi ustrezne koncentracije zdravilne raztopine se mora upoštevati navodilo proizvajalca zdravila. Prašek ApiBioxal se doda v mlačno sladkorno raztopino (voda in kristalni sladkor – saharoza v razmerju 1 : 1), medtem ko se Oxuvar zmeša s sladkorjem (brez vode) za kapljanje po čebelah ali z mlačno vodo brez sladkorja za pršenje po čebelah. Uporablja se čista mehka pitna voda iz pipe ali destilirana voda. Pripravljen raztopino je treba uporabiti še isti dan. Med vnašanjem v družino mora biti zdravilo segreto na 30 °C do 35 °C. Odmerek zdravila je treba prilagoditi moči družine. Zunanja temperatura v času zdravljenja naj bo okrog

Registrirana zdravila v Sloveniji za zimsko zatiranje varoj pri čebelah v letu 2020 (navodilo pripravljeno na podlagi trenutno veljavnih navodil proizvajalca zdravila):

Ime zdravila	Metoda zdravljenja	Priprava zdravilne raztopine	Odmerek na čebeljo družino	Odmerek na sat
OXUVAR 5,7 % (oksalna kislina v obliki raztopine)	Kapljanje po čebelah z vrha ulice. Zdraviti enkrat v obdobju brez zalege pri zunanji T 7–8 °C.	275 g Oxuvarja + 275 g kristalnega sladkorja. Rok uporabe pripravljene raztopine: zdraviti takoj.	Odmerek zdravilne raztopine na čebeljo družino: 30 do 50 ml (območja s hladnejšim podnebjem) ali 60 do 80 ml (območja s toplejšim podnebjem)	3 do 4 ml (majhni sati) ali 5 do 6 ml (veliki sati) na zasedeno ulico
API-BIOXAL (oksalna kislina, dihidrat, prašek)	Kapljanje po čebelah z vrha ulice. Zdraviti enkrat v obdobju brez zalege pri zunanji T 7 do 8 °C.	35 g API-Bioxala + 500 ml mlačnega sladkornega sirupa (razmerje kristalni sladkor : mehka pitna ali destilirana voda = 1 : 1). Priprava 500 ml sladkornega sirupa: 308 g sladkorja + 308 g vode.	Odmerek zdravilne raztopine na čebeljo družino: 25 do 30 ml (šibka č. d.) ali 35 do 40 ml (srednje velika č. d.) ali 50 ml (velika č. d.)	2 do 3 ml (majhni sati) ali največ 5 ml (veliki sati) na zasedeno ulico
	Izhlapljanje (sublimacija) Zdraviti enkrat v obdobju brez zalege pri zunanji T < 5 °C.	Sublimator VarroX. Aplikacija skozi žrelo panja. Upoštevati navodilo za uporabo sublimatorja!	1 g do največ 2,3 g praška na čebeljo družino, odvisno od velikosti čebelje družine.	
VARROMED (mravljinčna kislina in oksalna kislina)	Kapljanje po čebelah z vrha ulice. Zdraviti enkrat v obdobju brez zalege pri zunanji T 7–8 °C.	Nerazredčeno zdravilo se segreje in se pokaplja po čebelah z vrha plodišča neposredno iz plastenke ali s pomočjo brizge.	Čebelja družina s 5000 do 7000 čebel: 15 ml mlačnega zdravila. Čebelja družina s 7000 do 12.000 čebel: 15 do 30 ml mlačnega zdravila. Čebelja družina z 12.000 do 30.000 čebel: 30 do 45 ml mlačnega zdravila.	

8–10 °C, vse čebele morajo biti v panjih. Sublimacija ApiBioxala se uporablja s pomočjo sublimatorja (Varrox), lahko tudi pri nižji zunanji temperaturi (okrog 5 °C) v odmerku 1 do 2,3 g zdravila na čebeljo družino. Zdravljenje se opravi enkrat. Upoštevati je treba tudi druga navodila proizvajalca zdravila, med drugim o uporabi osebne zaščitne opreme (zaščitna obleka in obutev ter rokavice, zaščitna maska z ustreznim filtrom za obraz, za zaščito nosu in ust ter oči), ter upoštevati navodila za varstvo okolja.

Pred zdravljenjem se na dno panjev namestijo očiščeni testni vložki, na katerih se preverja število odpadlih varoj v treh tednih po zdravljenju. Na podlagi števila odmrlih varoj se lahko

oceni, koliko varoj je preživel zdravljenje pri pričakovani 95-% učinkovitosti zdravljenja. Ta podatek je zelo pomemben za oceno učinkovitosti predhodnih zdravljenj in načrtovanje ukrepov proti varoji v letu, ki sledi, saj je v praksi dejanska učinkovitost zdravljenja tudi pri čebeljih družinah brez zalege večinoma manjša, kot bi jo lahko pričakovali. V primeru večjega odpada varoj (več kot 100 varoj) se je priporočljivo obrniti po strokovno pomoč k območnemu veterinarju NVI. O zdravljenju in o padu varoj je treba voditi evidenco v dnevniku veterinarskih posegov in jo predložiti uradnemu veterinarju, ko to zahteva. ●

PODATKI ZA STIK VETERINARSKE FAKULTETE – NACIONALNEGA VETERINARSKEGA INŠTITUTA:

Enota Murska Sobota, Noršinska cesta 35, 9000 Murska Sobota: 02 534 82 18, 031 622 730.

Enota Maribor - Ptuj, Šentiljska cesta 109, 2000 Maribor: mag. Vida Lešnik, dr. vet. med., 02/228 37 38, 041/645 792, vida.lesnik@vf.uni-lj.si.

Enota Celje, Trnoveljska cesta 1, 3000 Celje: Alenka Jurić, dr. vet. med., 03/428 16 35, 041/900 005, alenka.juric@vf.uni-lj.si.

Enota Novo mesto, Šmarješka cesta 2, 8000 Novo mesto: Anita Vraničar Novak, dr. vet. med., 07/332 51 17, 041/649 495, anita.vranicarnovak@vf.uni-lj.si.

Ljubljana, Inštitut za patologijo, divjad, ribe in čebele, Gerbičeva 60, 1000 Ljubljana: Lucija Žvokelj, dr. vet. med., 01/477 93 71,

041/650 158, lucija.zvokelj@vf.uni-lj.si, in Jerica Vreček Šulgaj, dr. vet. med., 01/477 93 71, 030/706 449, jerica.vrecekšulgaj@vf.uni-lj.si.

Enota Kranj, Kranjska cesta 16, 4202 Naklo: mag. Mira Jenko Rogelj, dr. vet. med., 04/277 06 20, 041/645 769, mira.jenkoro-gelj@vf.uni-lj.si.

Enota Nova Gorica (pisarna Sežana), Pri hrastu 18, 5000 Nova Gorica: Suzana Skerbiš, dr. vet. med., 05/936 67 70, 041/645 763, suzana.skerbis@vf.uni-lj.si.

Enota Nova Gorica, Pri hrastu 18, 5000 Nova Gorica: mag. Ivo Planinc, dr. vet. med., 05/338 37 00, 041/740 805, ivo.planinc@vf.uni-lj.si.

Dobra čebelarska praksa zimskega zatiranja varoj

Varoje škodujejo čebelam že v zalegi, posledica tega pa je, da mlade čebele živijo manj časa in da jih večina ni več sposobna opravljati svojih nalog v čebelji družini. Zato je cilj dobre čebelarske prakse, da v vsem letu ohranjamo število varoj v čebelji družini na čim nižji ravni. Ta cilj je najlažje dosegljiv z učinkovitim zimskim zatiranjem, tj. novembra ali decembra, ko v čebelji družini ni pokrite zalege.

Moja praksa zimskega zatiranja varoj v AŽ-panjih

Izvajanje zimskega zatiranja varoj je opravilo, ki se ga še zdaleč ne veselim, a je nujno potrebno in zato žal neizbežno. Moja največja skrb je sam čas izvedbe, da bo zdravljenje učinkovito. Pogoji za uspeh je, da je v vseh čebeljih družinah v čebelnjaku stanje brez čebelje zalege. Takšno

stanje mi pomaga ugotoviti tudi čebelarska tehtnica, saj ko se zmanjšuje obseg zalege se zmanjšuje aktivnost čebeljih družin s tem pa tudi teža na tehtnici. Ugotavljanje s tehtnico ni 100 %, saj imajo družine kljub izravnani tehtnici lahko pokrito zalego in v njej varoje, je pa okvirni pokazatelj stanja, brez vznemirjanja družin. Najbolj zanesljiv pokazatelj pa je pogled v čebelje družine z najmlajšimi (letošnjimi) maticami, saj te zaradi svoje vitalnosti najdlje vztrajajo pri zaleganju. Ko sem prepričan, da je čas in stanje družine primerno, se pripravim in prvi ugoden dan, ko je temperatura med 5 in 10 °C, uporabim API-Bioxal po metodi kapljanja. Zdravilo pripravim po navodilih proizvajalca in ga segrejem in ohranjam na vsaj 30 °C, saj ne želim družin še dodatno obremenjevati z kapanjem hladne raztopine. Pred samo aplikacijo panj odprem, odstranim zadnja vratca in s svetilko pregledam koliko ulic zaseda čebelja družina. Za zdravljenje uporabljam avtomatsko brizgo s katero doziram količino 5 ml na polno zasedeno ulico. Skrajne stranske ulice, kjer je navadno čebele manj, zdravila doziram nekoliko manj. Pazim, da

zdravilo čim bolj enakomerno nanese na čebele v ulici in da ga ne polivam po tleh panja, kjer nima nikakršnega učinka.

Aleš Bozovičar, vodja ONS

Moja praksa sublimacije pri zimskem zatiranju varoj

Sublimacijo za zimsko zatiranje varoj uporabljam že kar dobro desetletje in imam pri tem dobre uspehe. Zimsko zatiranje opravi običajno okoli božiča, saj je takrat najboljši čas, ko v panju ni nobene zalege pa tudi zunanja temperatura je nad ničlo. Sublimator segrejem na delovno temperaturo. Na panj uporabim cca. 2 grama zdravila z učinkovino oksalna kislina, ki ga dam v pokrovček sublimatorja, ga podstavim pod lonček sublimatorja, obrnem in vstavim v žrelo panja. Sublimacija je končana, ko iz cevke ne izhaja več bela megla. Pri delu pa obvezno uporabljam zaščitno masko s filtri za naravne kisline. V skoraj vseh panjih imam testne vložke za kontrolo odpada varoj, ki so iz 3 mm debelih forex plošč in so namazane z vazelinom. Po mojih opažanjih odpadajo varoje do 10 dni. V kolikor je v posameznih panjih odpad varoj večji od 100, sublimacijo ponovim okoli 10. januarja. S tako prakso znižam stopnjo okuženosti na minimum in lahko naslednje zdravljenje opravi po končani medeni paši.

Brane Borštnik

Moja praksa zimskega zatiranja varoj v LR-panjih

Zimsko zatiranje običajno opravljam novembra, ko v družinah ni prisotne zalege. To ugotovim tako, da pogledam v panje, ki imajo mlado matico. V kolikor tu ni zalege, je po vsej verjetnosti ne bo tudi v ostalih čebeljih družinah. Zdravilo na osnovi oksalne kisline pripravim po navodilih proizvajalca oziroma veterinarske stroke. Sam uporabljam postopek kapljanja. Za doziranje raztopine oksalne kisline po postopku kapljanja uporabim 50-ml plastično brizgo s kovinsko iglo, s katero povečam natančnost kapljanja neposredno po čebelah v ulicah čebelje gruč. Raztopino, ki jo segrejem na približno 35 °C, doziram enakomerno, tako da neposredno na čebele pokapam največ 5 ml raztopine na polno zasedeno ulico. Glede na moč čebelje družine v večini primerov potrebujem od 20 do 40 ml raztopine. Zatiranje varoj izvedem dopoldne, ko je temperatura v okolici čebelnjaka približno 4–8 °C in so čebele v panju še v rahli gruči. Ker zdravilo deluje postopno, tako da odpad varoj traja 2–4 tedne, manj intenzivno pa tudi dlje, za oceno učinkovitosti ni odločilen samo prvi pregled testnega vložka takoj po zatiranju. Odpad varoj obvezno pregledam tudi po 7 in 14 dneh po uporabi zdravila.

Foto: Andreja Kandolf Borovšak

Zaščita čebelarja pri zimskem zatiranju varoj

Pri vsakem delu z zdravili z učinkovino oksalno kislino moramo vedno zaščititi oči (zatesnjena očala) in izpostavljene dele telesa (zaščitne rokavice). Da pri sublimiranju preprečimo vsakršno možnost prehoda hlapov ali drobnega sublimacijskega kristalnega prahu oksalne kisline v organizem, se moramo zaščititi z obrazno masko s filtrom za hlapne in drobne delce najmanj razreda AE1P2 (primer polmaska 3M 4277 ABE1P3), oči pa moramo zaščititi z zatesnjenimi očali (npr. 3M 2890S ali SA). Zdravila in druge nevarne snovi moramo hraniti izven dosega otrok.

Vlado Auguštin, svetovalec JSSČ za tehnologijo čebelarjenja

Zamenjava in taljenje starega satja

Vlado Augustin

svetovalec JSSČ za tehnologijo čebelarjenja

vlado.augustin@czs.si

Vosek je eden najdragocenejših čebeljih pridelkov. Po ekonomskem pomenu je za večino čebelarjev na drugem mestu, takoj za medom, vendar bi ga morali glede na pomembnost v čebelarstvu postaviti ob bok medu, če ne še predenj. Brez voska namreč preprosto ni sodobnega čebelarstva v panjih s premičnim satjem. Dejstvo je, da za začetek čebelarjenja in za nadaljnji razvoj čebelarstva ni nujno imeti zalog medu v kakršni koli obliki. Brez voska oziroma satnic pa je nemogoče začeti to kmetijsko dejavnost. Prav zaradi tega moramo celo čebelarstvo sezono skrbeti, da ne zavržemo niti najmanjše količine voska ali satja.

Satje je sestavni del čebelje družine

V satju čebele gojijo zalego, hkrati pa je satje tudi posoda za skladiščenje medu in cvetnega prahu. Ne nazadnje je to tudi prostor za bivanje in prezimovanje čebel. Satje

varuje čebele pred zunanjimi vplivi, zato je tudi pomemben dejavnik preživetja čebelje družine. Satje v panju vpliva na toplotni režim, saj je vosek zaradi svoje velike toplotne kapacitete nekakšen akumulator toplote. Ker v satju obstaja določena mikroklima (toplota in vlažnost), sta od njegove kakovosti v veliki meri odvisna normalen razvoj čebelje družine in kakovost medu.

Zaradi stalne uporabe se satje, še posebno plodiščno, hitro spreminja. Ker se v njem izlegajo čebele, se sčasoma zmanjšuje njegova kakovost, tako da začne počasi ovirati vzrejo zalege, skladiščenje medu in vzdrževanje mikroklima. Vsaka žerka zapusti v svoji celici dva sloja srajčk – rjavkasto obarvanih zaprednih (kokonskih) snovi, med njima pa tudi drobce iztrebkov – teh je zlasti veliko na dnu. Pokrovci, s katerimi odrasle čebele zapirajo celice z zabubljenimi žerkami, vsebujejo precejšnjo količino snovi iz celičnih robov in sten. Ko se izležejo mladice, se snovi, uporabljene za pokrovce, znova vrnejo v celične stene in robove. Po več rodovih je v celičnih stenah in robovih precej kokonskih snovi, zato je satje čedalje bolj temno rjavo, prostornina celic pa čedalje manjša, kar rezultira z degeneracijo čebel. Zmanjšanje velikosti celic satja vpliva tudi na velikost izleženih čebel, kar ima vpliv na njihovo produktivnost.

Odstranjevanje starega satja

Staro satje, ki je dolgo v uporabi, postane skladišče povzročiteljev nekaterih čebeljih bolezni, kot so pohlevna gniloba čebelje zalege, poapnela zalega, nosema in celo najresnejše bolezni – hude gnilobe čebelje zalege. Povzročitelji teh bolezni se lahko v celicah satja med kokonskimi snovmi zadržujejo dolgo, dokler se v čebelji družini ne ustvarijo ugodni pogoji za razvoj teh okužb.

Da bi se izognili zgoraj omenjenim slabostim uporabe starega satja, ga je treba odstraniti iz panja in ga zamenjati s satnicami, izdelanimi iz prečiščenega čebeljega voska. Dobra čebelarjska praksa pravi, da je treba vsako leto zamenjati od tretjine do četrtnine vsega satja v panju. Najugodnejši čas za menjavo satja oziroma za dodajanje satnic je, ko se pojavi prva spomladanska paša. Družina izdela sat iz satnice ob dobrih pašnih pogojih v nekaj dneh. Tako lahko ob dobri paši naslednjo satnico dodamo po sedmih dneh. Med letom (april, maj) lahko družina dogradi okoli šest satnic. Ko dodajamo satnice, iz čebelje družine odstranjujemo najstarejše sate in jih stalimo. Če je v njih še kaj medu, z vilicami nastrgamo pokrovce in sat prestavimo na rob plodišča. Do naslednjega pregleda bodo čebele ta med prenesle v okolico zalege, mi pa bomo te sate odstranili iz panja in jih dali staliti. Mediščno sat-

Taljenje kakovostnih voščin

je, ki ni bilo nikoli zaleženo in izpostavljeno akaricidom, lahko uporabljamo vrsto let, talimo ga le, kadar se znatno skazi.

Stare sate, ki smo jih odstranili iz panjev, je treba takoj staliti ali ustrezno skladiščiti. Če je satje izven panja, ga bo začela po nekaj dneh uničevati voščena vešča. Če smo tako neprevidni in neodgovorni, bodo kmalu od satja ostale le pajčevinaste sledi vešče. Takšne velike škode si ne smemo dovoliti.

Sortiranje in taljenje starega satja

Taljenje satov je eno izmed »umazanih« in ne ravno najljubših čebelarских opravil. Vendar moramo to delo iz zgoraj navedenih razlogov opraviti brez zamude in poskušati iz satja pridobiti čim več voska. Srečna okoliščina za čebelarje je, da ima vosek nizko tališče in manjšo specifično težo od vode. Prav tako vosek ne absorbira vode in se ne meša z njo. Vsa oprema in vse metode za taljenje satja temeljijo prav na teh lastnostih voska.

Tališče voska je med 56 °C in 64 °C, vrelišče pa med 80 °C in 84 °C, ko je v vosku voda. Ko iz voska izpari vsa voda in dobimo čisti vosek, ima ta vrelišče pri 180 °C. Točka samovžiga voska je na približno 290 °C. Specifična teža voska pri temperaturi +15 °C se giblje od 0,956 do 0,969. Čim višji sta temperatura taljenja in specifična teža, kakovostnejši je vosek.

Vosek pridobivamo poleg s taljenjem starega in iznakaženega satja tudi s taljenjem voščenih prizidkov, satja iz gradilnih satnikov in medenih pokrovcov. Vse material, ki ga uporabljamo za taljenje in pridobivanje voska, imenujemo voščine. Odvisno od kakovosti te vsebujejo 40–97 % čistega voska. Najkakovostnejši in najbolj čist vosek vsebujejo voščine bele, rumene do jantarne barve mladega deformiranega satja in satja iz gradilnikov. Najmanj čistega voska vsebuje staro satje, ki je temno rjave do črne barve in iz katerega se je izleglo več generacij čebel.

Staro satje z nožem izrežemo iz satnikov in ga razlozimo na več delov. S satnikov dobro očistimo ostanke voska in morebitno nakopičen propolis. Pred ponovno morebitno uporabo je satnike treba razkužiti, kar dosežemo s kuhanjem v 3-% vrelem natrijevem lugu.

Pred taljenjem satja moramo voščine sortirati. Prve talimo kakovostnejše voščine, nato pa slabše. Čebelarji uporabljajo različne metode in opremo za taljenje satja. Uporabljamo od preprostih talilnikov in preš do sončnih, električnih in parnih talilnikov. Pogosto se uporabljajo tudi talilniki, ki jih bolj vešči čebelarji napravijo sami iz priročnih delov ali zavrženega materiala. Oprema za taljenje voska mora biti učinkovita v smislu, da se z njeno uporabo dobi čim večjo količino voska. Veliko pomembnejše je, da oprema ustreza tej zahtevi kot pa lepemu videzu.

Deli opreme, ki so v neposrednem stiku z voskom, ne smejo biti iz čistega železa, bakra ali cinka, saj bi v tem

Kolači zlatorumenega voska so še vedno v ponos vsakemu pravemu čebelarju.

primeru dobil staljeni vosek nenaravno temno rjavkasto ali zelenkasto barvo. Najbolje je, da so ti deli iz nerjavečega jekla oziroma da so površine emajlirane.

Ne glede na to, kateri postopek smo uporabili za pridobivanje voska, pa moramo pridobljeni vosek, če želimo, da bo uporaben za izdelavo satnic ali za prodajo, še enkrat pretaliti in prečistiti. Svetujem vam, da za postopek uporabite parni talilnik, v katerega damo zdrobljeni vosek. Staljeni vosek, ki ga prestrežemo v cilindrično posodo, začnemo zelo počasi ohlajati. To naredimo tako, da posodo ovijemo s toplo krpo ali jo kako drugače toplotno izoliramo. Pri ohlajanju se cvetni prah in drugi drobni delci zaradi večje specifične teže usedajo na dno. V topli sobi traja ohlajanje večje količine voska tudi teden dni. V takšnih razmerah se vosek enakomerno krči in lepo odstopi od posode, v nasprotnem primeru pa na sredini nastane razpoka, zato se v posodi zagozdi, tako da ga je iz nje težko dobiti. Če se pokaže na dnu še kakšna tenka plast usedline, jo na rahlo ostrgamo z nožem.

Ob taljenju voščin za predelavo v satnice je treba vosek tudi sterilizirati. To dosežemo tako, da ga 30 minut segrevamo pri temperaturi 120 °C, tako da uničimo vse povzročitelje nalezljivih bolezni čebelje zalege. Pri tem je treba poudariti, da je samo na ta način mogoče uničiti povzročitelja hude gnilobe čebelje zalege (*Pestis apium*). Za sterilizacijo voska se uporabljajo kotli z dvojnimi stenami, tako imenovani »duplikatorji«, med katerimi je transformatorsko olje, katerega vrelišče je 180 °C. Z njegovim segrevanjem dosežemo in vzdržujemo temperaturo voska 120 °C. To opremo uporabljajo podjetja, ki se ukvarjajo s predelavo voska v satnice.

Čebelarjem svetujem, da naj uporabljajo satnice iz pristnega voska brez ostankov akaricidov, po možnosti iz lastnega voska, zato ne smemo zavreči nobene mrvice tega čebeljega proizvoda. ◆

Foto: Goran Jurjević

Ponarejanje čebeljega voska in ukrepi za reševanje te težave modernega čebelarstva (I. del)

doc. dr. sc. Lidija Svečnjak

Vseučilišče v Zagrebu, Fakulteta za agronomijo, Zavod za ribištvo, čebelarstvo, lovstvo in specialno zoologijo
lsvecnjak@agr.hr

Zaradi velikega povpraševanja, nezadostnih količin na tržišču, visoke cene ter premalo rutinske kontrole kakovosti je čebelji vosek pogosto tarča ponarejanja. Zapletena situacija in skrb vzbujajoče stanje na trgu satnic sta posledica tudi drugih dejavnikov, med katerimi je še posebej treba izpostaviti neustrezno deklariranje satnic, pomanjkanje mednarodno predpisanih analitskih metod za preverjanje avtentičnosti čebeljega voska, pomanjkanje jasno definiranih kriterijev kakovosti čebeljega voska (vosek v kolutih, satnice) kakor tudi nejasno kategorizacijo čebeljega voska v čebelarstvu samem.

Čebelji vosek v zakonodaji EU

V zakonodaji EU je čebelji vosek kategoriziran kot živalski stranski proizvod (ŽSP), ki ni namenjen prehrani ljudi, a kot tak prihaja na trg. Z Uredbo Evropskega parlamenta in sveta (EZ 1069/2009) o določitvi zdravstvenih pravil za živalske stranske proizvode in pridobljene proizvode, ki niso namenjeni prehrani ljudi, so ti proizvodi razvrščeni v tri kategorije, in sicer glede na stopnjo tveganja, ki ga predstavljajo za javno zdravje in zdravje živali. Tako je znotraj te uredbe čebelji vosek kategoriziran kot »varna« kategorija oziroma material kategorije 3, ki vsebuje ŽSP, ki pa ne predstavlja tveganja za prehransko verigo ter kot takšen ni podrejen preverjanju kakovosti pred pojavom na tržišču. Posledično ponarejeni čebelji vosek nenadzorovano vstopa v tehnologijo čebelarjenja, kar privede do kopičenja in obtoka ponaredkov v procesu proizvodnje in predelave čebeljega voska.

Delež parafina (%), ugotovljen v kitajskih satnicah, zbranih na 46. Mednarodnem čebelarstem kongresu Apimondia (Montreal, 2019)

Foto: Vlaho Komparak

Deformirano satje, zgrajeno na satnicah, ponorejenih s parafinom

Aktualne raziskave čebeljega voska na trgu EU

Da je situacija na trgu satnic skrb vzbujajoča, pokažejo številni rezultati aktualnih raziskav znanstvenikov iz Belgije, Hrvaške, Poljske, Portugalske, Španije in Nemčije. Najpogostejši ponaredek čebeljega voska je parafin, predvsem zaradi nizke cene in dostopnosti. V zadnjem času pa se v zahodnoevropskih državah kot ponaredek pogosto pojavlja tudi stearin (komercialno najpogostejše dostopen kot zmes stearinske in palmitinske kisline) oziroma stearinska kislina (kemijsko skoraj povsem enake sestave). Drugi ponaredki se pojavljajo le občasno (goveji loj in mikrokristalni vosek). Rezultati novejših raziskav (Svečnjak in sod., 2018), opravljene na 137 vzorcih satnic iz 15 evropskih držav, so pokazali, da je bilo 67,2 % analiziranih vzorcev ponorejenih s parafinom ali stearinom/stearinsko kislino. V 82 vzorcih je bil parafin prisoten v neenakem deležu od 5 do 93,5 %, stearin pa je bil ugotovljen v desetih vzorcih iz Belgije in Nizozemske, in sicer od 18,8 do 31,3 %. Parafin je bil prisoten v skoraj vseh vzorcih iz držav, ki so bile vključene v raziskavo (Avstrija, Belgija, Bosna in Hercegovina, Francija, Hrvaška, Italija, Latvija, Madžarska, Nizozemska, Nemčija, Romunija, Slovenija, Srbija). Rezultati so pokazali, da je bila večina analiziranih vzorcev (48,2 %) ponorejena s 5–25 % deležem ponaredkov, medtem ko je bil v 8,1 % vzorcev ugotovljen višji delež ponaredka (> 50 % parafina). Posebej skrb vzbujajoče je dejstvo, da se na tržišču neredko pojavljajo satnice z visokim deležem parafina, včasih celo samo iz parafina. Primer takšnega ponaredka so kitajske satnice, zbrane na 46. Mednarodnem čebelarskem kongresu Apimondia (Montreal, 2019), pri katerih je bilo ugotovljeno, da vsebujejo 90–100 % parafina (Slika 1). Iz deklaracije proizvođa ni bilo razvidno, da satnice vsebujejo parafin.

Foto: Lidija Svečnjak

Negativni vidiki ponorejanja čebeljega voska

O številčnih negativnih vidikih ponorejanja čebeljega voska je več slišati zadnjih nekaj let. Negativni vidiki se odražajo v škodljivem vplivu na čebeljo družino – destrukcija (sesedanje) satja (Slika 2 in Slika 3), motena kemijska in mehanična komunikacija (čebelji ples) v čebelji družini. Rezultati raziskav belgijskih znanstvenikov (Reybroeck in Van Nevel, 2018) so pokazali, da satnice s 15 % stearina povzročajo visoko smrtnost zalege čebel delavk (49 %); večji delež stearina (35 %) pa je imel za posledico opazen porast smrtnosti čebel (71 %). Raziskav o negativnih učinkih parafina na razvoj in vitalnost čebelje družine je malo, tako še vedno niso raziskani mehanizmi škodljivega delovanja parafina na čebele.

Ko govorimo o ponorejanju čebeljega voska, je vsekakor treba omeniti vprašanje javnega zdravja v kontekstu varnosti hrane (primarno medu), saj čebelji vosek (satje) predstavlja prvo naravno embalažo medu, v kateri se med skladišči in dozoreva. Z novejšo raziskavo (Svečnjak in sod., 2016) podrobne kemijske karakterizacije medu so z uporabo fizikalno-kemijskih in spektroskopskih (NMR, FTIR-ATR, GC-MS) analitskih metod ugotovili negativen vpliv s parafinom ponorejenega čebeljega voska na sestavo in kakovost medu. Rezultati raziskave so pokazali, da med, uskladiščen v satju, ki so ga čebele zgradile na ponorejenih satnicah – z 90 % parafina –, vsebuje bistveno večji delež vode ter ocetne in citronske kisline; dokazane so tudi spremembe v kemijskem profilu hlapnih spojin v primerjavi z medom, ki je bil uskladiščen v pristnem (naravnem) čebeljem vosku. Ti rezultati kažejo na do vzetnost medu za fermentacijo ter intenzivni oksidacijski proces, ko je uskladiščen v s parafinom ponorejenem čebeljem vosku. ◆

Ponarejanje čebeljega voska ima že dolgo brado

Janez Gregori

janez.gregori@gmail.com

Občasno dvigne veliko prahu odkritje, da so v čebeljem vosku, ki je v prodaji, navadno so to satnice, odkrili snovi, ki tam ne bi smele biti, skratka vosek je ponarejen in onesnažen. Dodane snovi, navadno je to parafin, imajo drugačne lastnosti kot čebelji vosek. Že tališče je nižje kot pri vosku, zato se take satnice v čebeljem gnezdu zaradi toplote povesejo, raztegnejo, in celice se deformirajo. Pa tudi matica jih navadno ne zaleže, ker pač »odkrije prevaro«, ki njenemu potomstvu ne bi godila.

Ponarejanje čebeljega voska je že stara goljufija. Če pogledamo v »biblijo« našega čebelarstva, v Sodobno čebelarstvo II (1958, str. 517), v poglavju o ponarejanju čebeljega voska beremo: »Vosek je imel že od nekdaj visoko ceno. Zaradi tega, in ker ga je vedno primanjkovalo, so ga že v starih časih ponarejali s primešavanjem loja ali smole. Kasneje so ga začeli mešati s stearinom in raznimi rastlinskimi voski, ki so jih dovažali v Evropo iz prekomorskih dežel.« Nadalje lahko beremo: »Tudi vosek za izdelovanje satnic je bil neredko pomešan s parafinom. Ko je pred leti Dunajsko čebelarsko društvo dalo v preiskavo satnice vseh takratnih izdelovalcev tega blaga, je bilo ugotovljeno, da jih je edino naš rajnki trgovec s čebelami, Mihael Ambrožič v Mojstrani, izdeloval iz pravega voska.«

O slednjem dogodku lahko več preberemo v rubriki »Raznoterosti« (Slovenski čebelar, 1905, str. 34). Preiskava Dunajskega čebelarskega društva je pokazala, »da sta ga izmed 9 trgovcev dajala iz čistega voska le Mihael Ambrožič v Mojstrani na Gorenjskem in France Simmich v Javorniku v avstrijski Šleziji. Ostali so pa sleparili čebelarje na ta način, da so primešali več ali manj cerezina in parafina. Nekateri trgovci so uporabljali komaj petino pravega voska, 4/5 je bilo pa drugih primesi. Žalostno za nas Kranjce je, da izdeluje tvrdka Baron Rothschild v Višnji gori umetno satovje iz 38 % voska in 62 % cerezina in parafina!« To je bilo objavljeno v februarški številki Slovenskega čebelarja, zato lahko zaključimo, da je bila preiskava opravljena leta 1904 – v letu, ko je svoje čebele za vedno zapustil naš gorenjski rojak Mihael Ambrožič.

Predstavljamo si lahko, kakšen udarec je bilo odkrije sleparije za Emila Rothschilda oziroma za njegovo močno podjetje Kranjski trgovski čebelnjak, ki je tedaj

že zaradi drugih razlogov vse bolj hiralo. In šlo januarja 1909 končno v stečaj.

V Sodobnem čebelarstvu nadalje lahko še preberemo, da »smo tudi pred drugo svetovno vojno v Jugoslaviji ugotovili satnice iz voska, ki mu je bilo dodanih 10 % parafina. Neredko pa so se v Sloveniji pojavile večje količine ponarejenega voska, ki je vseboval od 15 do 25 % zemeljskega voska, v enem primeru pa je bil 100% parafin.«

Ko že govorimo o ponarejanju čebeljega voska, pogledajmo, kaj v »bibliji« piše o ugotavljanju njegove pristnosti. »Kadar sumimo, da vosek ni pristen, odkrušimo od hlebca košček in ga najprej poduhajmo. Če količkaj diši po petroleju, mu je bil primešan parafin. Če tako blago nekaj časa žvečimo, se naglo spremeni v voljno plastično snov, ki se prijema zob in ima okus po petroleju. Pristen vosek razpade v ustih v kašo.« Navedenih je še nekaj drugih navodil, kako ugotavljamo manjše količine prisotnega parafina. Preprosto vosek gnetemo med palcem in kazalcem, pristen vosek je po občutku pust, se prijema prstov in se ne da v kratkem času razsvaljkati. S parafinom pomešan vosek je pod prsti voljan, po občutku masten in se kmalu ogreje, tako da ga je mogoče zlahka svaljkati. Če svaljek razvlečemo, se pristen vosek na kratko pretrga, ponarejen pa se na tistem mestu povleče. Danes so seveda za ta namen na voljo zanesljive kemijske analize.

In kako priti do več, in to čistega voska? Lahko kupimo satnice, ki imajo potrdilo, da ne vsebujejo niti parafina niti akaricidov. Če pa že vrsto let čebelarimo tako, da varoje preganjamo z naravnimi sredstvi, je najbolj zanesljivo, če se zanesemo na svoj vosek. Na splošno premalo izrabljamo čebelji nagon za graditev satja. Roj, ki se naseli v primernem praznem prostoru, kot je na primer drevesno duplo, v kratkem času v celoti zgradi novo satje. Hitro gradi tudi roj, ki ga vsadimo na satnice. Močan nagon ima družina, kjer se je oprašila mlada matica in začela zalegati. Gradnjo ji je treba omogočiti z dodajanjem satnic, mogoče z dodajanjem satnikov, ki imajo samo na zgornji strani pritrjen ozek pas satnice.

Na vprašanje, zakaj ponarejajo čebelji vosek, je odgovor na dlani. Zaradi zaslužka, saj je cena raznih primesi nižja od voska. Beremo, da je imel čebelji vosek »že od nekdaj visoko ceno«. Vedno smo rekli, da je vosek čebelarjevo zlato, in shranjevali vsako mrvico satja (nekateri to še vedno počnemo). Pa danes? Cena voska se lahko kosa samo še s ceno medu na trgu. Danes zaradi zaslužka primešati vosku razne snovi, ki sem ne sodijo, je ena sama pogoltnost. In s tem zaradi nekaj fičnikov spravljati v zagato tako čebelarje kot čebele! ◆

Čebele v zimskem obdobju

Vlado Auguštin

svetovalec JSSČ za tehnologijo čebelarjenja

vlado.augustin@czs.si

Zimsko obdobje je za večino živali neugoden letni čas, povezan s pomanjkanjem hrane in mrazom. V naših podnebnih razmerah za čebelje družine nastopi to obdobje konec novembra ali v začetku decembra. Takrat se lahko pojavi še kakšen lep sončen dan za izlet čebel, kar je izjemno pomembno za uspešno prezimovanje. Dobro je, če matice oktobra prenehajo zalegati in da čebelje družine vstopijo v zimo brez zalege. Vsaka pozna zalega v tem času prispeva k povečanju populacije varoj v panju in polaganju mladih čebel, ki ne bodo sposobne dočakati spomladi.

Preteklo razumevanje, da je treba čebelje družine jeseni čim bolj zapažiti in ogreti ter s tem spodbujati zaleganje zimskih čebel, se je izkazalo za napačno. Danes vemo, da je pozno jeseni in do januarja najboljše čebele bolje pustiti »na hladnem«. Zapažanje panjev v tem času je nekoristno, saj je prenehanje zaleganja od oktobra do januarja povsem naraven proces. Prav tako je tudi dodajanje kakršne koli hrane v tem času, če imamo zagotovljene zimske rezerve na pravem mestu v čebeljem gnezdu, popolnoma odveč in lahko škoduje čebelji družini.

Večina drugih žuželk, razen medonosnih čebel, pozimi spi in ne ustvarja nobenih zimskih rezerv hrane. Vsi brez čebelarskega znanja mislijo, da se tako dogaja tudi s čebelami. Rezerve medu v zimskem obdobju, ko ni zalege, čebele porabljajo zelo racionalno. Jeseni je poraba hrane zmanjšana na minimum, saj povprečno močna čebelja družina potrebuje približno kilogram hrane na mesec. Pozneje, ko se začne vzreja zalege, to je po navadi v prvi polovici januarja, se začne poraba povečevati, vendar skupna količina porabljene hrane od začetka novembra (ko ni več zalege) do prve paše konec marca ni večja od osem kilogramov.

Zatiranje varoj

Kot je že na splošno znano, najučinkovitejše zatiranje varoj poteka, kadar v čebeljih družinah ni pokrite zalege, vse zajedavske pršice – varoje – pa so na telesih čebel. Glede na do sedaj povedano je to obdobje do pojava nove zalege v januarju. To je idealen čas za uspešno ukrepanje proti varojam. Ker večina uradno registriranih zdravil ne deluje na varoje v pokriti zalegi, je treba, če so v pa-

nju majhne količine pokrite zalege, takšne celice odpreti z nožem ali vilicami za odpiranje satja. Čebelje družine in matice, ki zalego vzdržujejo dlje časa, pa lahko v nakladnih panjih prisilimo, da prenehajo z zalego, tako da odstranimo testni vložek izpod žične mreže na dnu panja in tako omogočimo dotok hladnega zraka.

Za zatiranje varoj v tem času vam svetujem uporabo uradno registriranega zdravila na osnovi oksalne kisline, seveda v skladu z navodili veterinarja VF NVI. Uporaba oksalne kisline je v sodobnem čebelarstvu v rokah izobraženega in veččega čebelarja eden od najbolj učinkovitih in varnih načinov zatiranja varoj, saj je verjetnost nastanka odpornosti varoj proti tej preprosti organski kislini minimalna, možnost ostankov škodljivih snovi v čebeljih pridelkih pa nična. Praktični primer uporabe oksalne kisline v tem času si lahko ogledate na povezavi <https://vimeo.com/145983652>.

Mrtve čebele na podnici

Ko čebelarji, še posebej če smo začetniki, pozno jeseni na dnu panja ali na bradi opazimo veliko število umrlih čebel, nas zagrabi panika. Pomislimo na najhujše, torej na izgubo čebelje družine. To se lahko zgodi, če sta oktober in november deževna, hladna in meglena, zato čebele nimajo dovolj izletnih dni, da bi lahko stare poletne čebele zapustile panj in umrle na polju. Ta neopazna smrt čebel je izjemen primer higiene v naravi. Tudi tiste čebele, ki umrejo v panju, delavke odstranjujejo iz panja, dokler se ne oblikuje zimska gruča. Šele ko nastane gruča, zaradi mraza ostajajo mrtve čebele na podnici. Odstranile jih bodo pozneje ob toplejšem vremenu. Čebelarji moramo biti pozorni, da nakopičene odmrle čebele ne blokirajo žrela, še posebej če je to premajhno ali če na žrelih obstajajo zapore za miši.

Pomanjkanje hrane

Za AŽ-panje velja, da naj imajo čebele pozimi v plodišču 12–15 kg hrane. LR-panji z eno naklado naj imajo v začetku oktobra 10–12 kg hrane, panji z dvema nakladama pa 15–20 kg. Majhna količina zimskih zalog hrane, še posebej če ni pravilno razporejena v panju, lahko povzroči odmrte večje količine čebel ali cele družine. Če je zima dolgotrajna z nizkimi temperaturami, se lahko zgodi, da čebele potrošijo vso hrano iz medenih vencev nad gnezdrom in se zaradi nizke temperature ne morejo premakniti v drug del panja z dovolj hrane. Čeprav je v panju dovolj hrane, v takšnem primeru čebele stradajo, ker ne morejo do te hrane. Če nizke temperature trajajo dlje časa, se pogosto zgodi, da čebelja družina umre. V zadnjem času, ko to-

ple jeseni omogočajo obilno medenje bršljana, tega čebele skladiščijo tik ob zadnji zalegi. Med dodano zimsko zalogo in čebeljo gručo tako nastane »pregrada« iz kristalizirane- ga bršljanovega medu, ki čebelam onemogoči dostop do

primerne hrane. Čebelja družina lahko jeseni ostane brez hrane, če se v čebelnjaku razvije »tihi rop«, med katerim ostanejo posamezni panji brez zimske zaloge. Večinoma se to dogaja pri družinah, ki se zelo težko branijo – nimajo obrambnega nagona (trotave in brezmatične).

Mir v čebelnjaku oziroma na stojšču

Najpomembnejše je, da čebeljim družinam v zimskem obdobju zagotovimo popoln mir.

Skrbimo za to, da v čebelnjaku ali zunaj njega ni motilnih dejavnikov, ki bi preprečevali mirno prezimovanje čebeljih družin. Panje odpiramo samo, če je to res nujno.

Izkušeni čebelarji lahko veliko podatkov o stanju čebelje družine dobimo z opazovanjem žrela na panju in testnem vložku podnice, ne da bi odpirali panje. ◆

ČZS je tudi v letu 2020 izvedla menjavo čebeljih matic

V Sloveniji je kranjska čebela (*Apis mellifera carnica*) zaščitena in avtohtona čebelja podvrsta. Slovi po svoji krotkosti, delavnosti in odlični orientaciji. V številnih deželah so avtohtone čebele zaradi vnašanja novih pasem oz. podvrst z leti izginile, v Sloveniji pa se je čista avtohtona čebela ohranila vse do dandanes.

V populaciji kranjske čebele v Sloveniji se občasno pojavljajo križanci, ki so bodisi posledica križanj z italijansko čebelo bodisi z buckfaško linijo čebel, ki vdira zlasti iz Avstrije. Ti križanci lahko dolgoročno predstavljajo grožnjo za obstoj kranjske čebele v Sloveniji. K širjenju križancev po državi pripomore vsakoletni promet s čebelami, zato problem ni omejen le na obmejni del države, ampak se lahko križanci pojavijo tudi drugod.

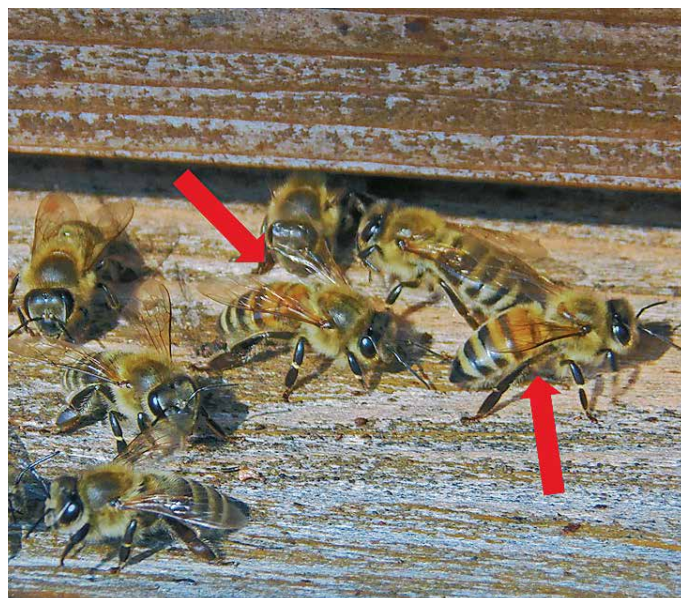
ČZS je v letu 2020 ponovno izvedla menjavo čebeljih matic po ukrepu »Spodbujanje osnovne odbire in menjava čebeljih matic«. Menjavo čebeljih matic smo izvedli v sodelovanju s terenskimi svetovalci JSSČ, ki so med čebelarji pregledovali stanje čistosti kranjske čebele. Ti so ob menjavi matic čebelarje obveščali o nujnosti izvajanja osnovne odbire, kadar v svojih družinah ugotovijo čezmeren odstotek čebel križancev. Če so v določenih panjih pri čebelarjih ugotovili več kot dva odstotka čebel križancev, čebel z rumenimi obročki na zadku, so čebelarjem svetovali zamenjavo matic. Na drugi strani smo sodelovali z vzrejevalci čebeljih matic, ki so v preteklem letu opravili neposredno testiranje matic in so nam za namen izvedbe menjave matic ponudili v odkup 200 gospodarskih matic.

V mesecu juniju in juliju smo izvedli zamenjavo matic pri 360 čebelarjih, pri katerih so terenski svetovalci ugotovili več kot 2 % čebel križancev in so izpolnjevali kriterije, ki jih je zahteval naročnik menjave matic (urejene evidence). Skupno smo zamenjali načrtovanih 1200 matic po vsej Sloveniji, kar je bil tudi cilj ukrepa. Pri tem smo bili pozorni, da so čebe-

larji dobili matice od najbližjega vzrejevalca, ki je sodeloval z dobavo matic, da smo zmanjšali mešanje različnih ekotipov čebel. Ob menjavi so terenski svetovalci čebelarje obvestili o pomenu ohranjanja kranjske čebele in o morfoloških znakih, po katerih se kranjska čebela razlikuje od italijanske in buckfaške čebele. Pri anketiranju čebelarjev smo ugotovili, da so čebelarji s prejetimi maticami večinoma zadovoljni in da zamenjane matice v družinah večinoma primerno zalegajo.

Predvidevamo, da bodo rezultati menjave ponovno vidni tudi na območju Koroške, saj je bilo na tem območju zamenjanih 190 matic. Morfološko analizo čistosti bomo opravili v zimskem obdobju. Ukrep bomo izvajali tudi v letu 2021.

Dr. Peter Kozmus, vodja PRO

V okviru ukrepa čebelarji prejmejo matice, da zamenjajo stare matice v panjih, v katerih se pojavlja čezmerno število (več kot 2 %) čebel z rumenimi in oranžnimi obročki na zadku.

Čebelji pridelki in izdelki so odlično darilo za različne priložnosti

Nataša Klemenčič Štrukelj

natasa.strukelj@czs.si

svetovalka JSSČ za ekonomiko

Radi obdarujete ali ste rajši obdarovani? Pred vrati je sezona trženja darilnega programa in priložnost za čebelarje, da ponudite najboljše iz zakladnice čebeljega panja. Imate pripravljen darilni program čebeljih pridelkov in izdelkov?

Med, ki je najpomembnejši čebelji proizvod in ga imenujemo tudi tekoče zlato, lahko ponudimo v različnih polnjenjih. Manjši kozarčki so idealni za darilna pakiranja in razne mešanice. **Darilna embalaža je sredstvo komuniciranja** s kupci in pomemben sestavni del darila, zato ne bi smela manjkati pri nobenem čebelarju. Zgodbo medu bo lepo dopolnila embalaža, ki je prijazna do narave, kot so les, kartonasta, papirnata embalaža, pletene košarice, rafija, slama, saj kupcem sporočajo, da gre za domač izdelek. Dajte kupcem možnost izbire, ponudite jim več različic darilnih embalaž, naj se sami odločijo, katera je najprimernejša. Tako boste zadovoljili različne potrebe kupcev. Pripravite tako imenovani poslovni program darilne embalaže, primeren za podjetja. Vsi, ki že imate izkušnje s prodajo večjih količin čebeljih pridelkov kot daril podjetjem, poznate svoje kupce in boste darila prilagodili njihovim potrebam. Poskrbite, da boste vsako leto ponudili kaj novega, svežega.

Darilo lahko opremito z obešanko, na katero lahko poleg simboličnega napisa »Srečno novo leto« dodate koristne vsebine v zvezi z uporabo darila. Pa naj bodo to podrobnosti, povezane z lokacijo pridelave medu in sliko čebelnjaka, recept z medom, drugi čebelji pridelki in izdelki vašega čebelarstva, vabilo k obisku vašega čebelarstva, drug darilni program ... Vsebinsko uvodoma predstavite in nadaljujete s spletno povezavo do svojega čebelarstva, kjer bodo kupci dobili več podatkov. Uporabite lahko tudi QR-kode. Zdravstvenih trditvev ne smete uporabljati! **Spletna predstavitev čebelarstva** in darilnega programa čebeljih pridelkov in izdelkov je danes priporočljiva, če ne že nujna. Saj veste, kako pravijo: če vas ni na spletu, potem ne obstajate. Spletna prodaja je ena najhitreje rastočih panog v zadnjih letih in hkrati priložnost za ohranjanje in širjenje poslovanja v negotovih koronskih razmerah.

Čebelarji, ki pridelate različne sorte medov, razveselite kupce s **paletto različnih okusov**, pa naj bosta to dve različni sorti ali več. Ponudite jih v darilnem pakiranju in poudarite raznolikost okusov in sortno pestrost slovenskih medov. V Sloveniji na področju medu poznamo tri zaščite geografskega poimenovanja, priznane na evropski ravni, in sicer Slovenski med z zaščitenim geografsko označbo, Kočevski gozdni med in Kraški med, ki nosita zaščiteni označbo porekla. Nekateri čebelarji pa se vključujejo tudi v ekološko pridelavo medu. Pri trženju medu kot darilnega programa **poudarite višjo kakovost medu**.

Kupcem ponudite v darilni embalaži tudi druge čebelje pridelke in izdelke: cvetni prah, matični mleček, propolis, medico, medeni liker, penečo medico, mešanice z medom, sveče in okraske iz čebeljega voska.

Čebelji pridelki so tesno povezani s tradicijo čebelarstva na Slovenskem in so zato primerni tudi kot **protokolarno darilo**, tako znotraj kot zunaj naših meja. Z njimi bomo poudarili slovensko zgodovinsko in kulturno dediščino. Za posebne priložnosti so primerni različni čebelji pridelki in izdelki, tako med kot peneča medica, panjske končnice, makete tipičnega slovenskega čebelnjaka, izdelki iz lecta, dražgoški kruhki ... Takšna darila zahtevajo še prav posebno protokolarno embalažo.

Bodite pozorni in dovzetni za novosti, ki jih boste lahko uporabili pri trženju, in poskrbite za izvirna darila. Čebelarji se kot ponudniki čebeljih pridelkov in izdelkov vsako leto znova znajdete pred novimi izzivi, kako zadovoljiti svoje kupce in kako pridobiti nove. Bodite prepoznavni tudi po čebeljih pridelkih in izdelkih, ki jih ponujate kot darila. ♦

Kupcem ponudite v tudi druge čebelje pridelke in izdelke. Darilna embalaža je sredstvo komuniciranja.

Foto: Silvo Božičko

Označevanje imena izdelka, sestavljenega iz čebeljih pridelkov in drugih živilskih sestavin

Foto: Arhiv ČZS

Pri označevanju čebeljih pridelkov in izdelkov moramo spoštovati zahteve iz Uredbe 1169/2011, ki govori o zagotavljanju informacij potrošnikom. Na vsakem živilskem izdelku mora biti označeno prodajno ime. Za med je prodajno ime predpisano s Pravilnikom o medu (Ur. l. RS 4/11, 9/15). Osnovno pro-

dajno ime je MED, ki ga lahko dopolnimo s predponami, ki se nanašajo na izvor, način pridobivanja, botanično poreklo, geografsko poreklo itd., kot je to opredeljeno v Pravilniku o medu. Poimenovanje STRD ni ustrezno. Če uporabljamo poimenovanje STRD, moramo obvezno na nalepko napisati tudi prodajno ime MED. Več vprašanj se poraja pri poimenovanju izdelkov, kadar med seboj mešamo osnovne čebelje pridelke oz. v čebelje pridelke dodajamo ali mešamo kakšne druge živilske sestavine, kot so npr. kakav, ingver, liofilizirano sadje, oreščki itd., saj v zakonodaji ni prodajnega imena za te izdelke. Takšen izdelek je treba ustrezno poimenovati, in ker gre za sestavljeno živilo, na deklaraciji navesti tudi sestavine, ki so v izdelku prisotne. Uredba 1169/2011 navaja, da mora ime živila oz. prodajno ime omogočati razpoznavanje dejanske narave živila in razli-

kovanje od živil, s katerimi bi ga lahko zamenjali. Zapišemo ga lahko s predpisanim imenom, običajnim imenom ali opisnim imenom živila. Ime, zaščiteno kot intelektualna lastnina, blagovna znamka ali izmišljeno, ne nadomesti prodajnega imena živila. Poimenovanje izdelka in ustrezno navedbo sestavin najpreprostejše ponazorimo z naslednjimi primeri:

Izdelek poimenujemo po sestavinah, ki so uporabljene, npr. **Suhe marelice v medu**. V tem primeru moramo pri navedbi sestavin te navesti po odstotku zastopanosti v končnem izdelku, npr. **Sestavine: med 90 %, marelice 10 %**.

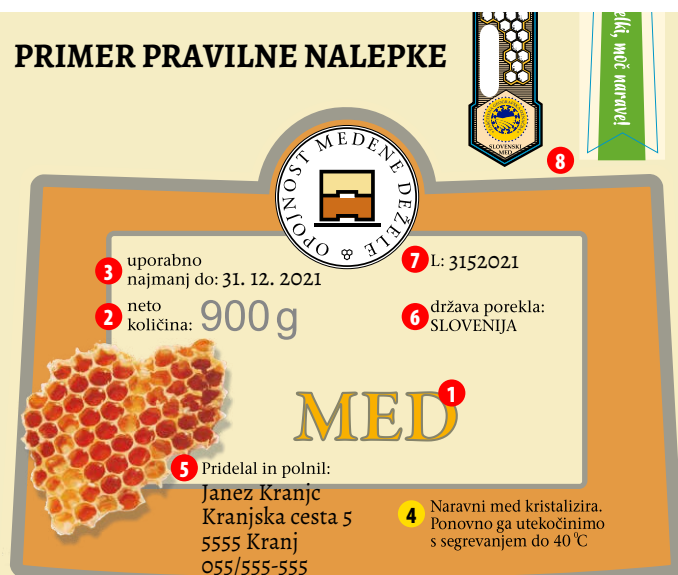
Izdelek poimenujemo z izmišljenim imenom, ki pa nakazuje na eno ali več sestavin, prisotnih v končnem izdelku, npr. **Marelimed**. Izmišljenemu imenu moramo dodati pod navedbo njegovega imena opisno ime, npr. **mešanica medu, suhih marelic, ingverja in limonovega soka**. Pri sestavinah izdelka pa navedemo npr. **Sestavine: med 80 %, suhe marelice 15 %, ingver, limonov sok**. Odstotek zapišemo za tiste sestavine, ki so ali se nakazujejo v prodajnem imenu, so poudarjene s slikami ali grafiko oz. potrošnika spomnijo na določeno sestavino izdelka.

Izdelek poimenujemo s popolnoma izmišljenim imenom, npr. **Čebelja malica**, kar v opisnem imenu, ki ga tudi navedemo na deklaraciji, pomeni **mešanico medu, cvetnega prahu, propolisa in matičnega mlečka**, in navedemo sestavine po vrstnem redu zastopanosti v končnem izdelku, npr. **Sestavine: med, cvetni prah, propolis, matični mleček**.

Več informacij glede označevanja izdelkov iz čebeljih pridelkov dobite pri svetovalcih za varno hrano.

Dr. Nataša Lilek, svetovalka JSSČ

PRIMER PRAVILNE NALEPKE

- 1 Ime živila
OBVEZEN PODATEK
- 2 Neto količina
OBVEZEN PODATEK
- 3 Rok uporabnosti lahko zapišemo tudi na spodnji način:
Uporabno najmanj do konca decembra 2021
Uporabno najmanj do konca 2021
OBVEZEN PODATEK
- 4 Navodilo za uporabo
NEOBVEZNO
- 5 Ime ali naziv podjetja in nosilca živilske dejavnosti
OBVEZEN PODATEK
- 6 Država izvora
OBVEZEN PODATEK
- 7 Serija (lot) živila
(NE) OBVEZEN PODATEK
Obvezen podatek, kadar rok uporabnosti ni zapisan z besedami »uporabno najmanj do«, čemur sledi točen datum
- 8 Prelepka
OBVEZNO

Obvezne informacije morajo biti označene **na dobro vidnem mestu**, tako da so zlahka vidne, jasno čitljive in neizbrisne. Ne smejo biti prekrite, zakrite ali ločene z drugim pisnim ali slikovnim gradivom ali zaradi gradiva manj opazne. **Velikost črk, označena pod številko 6 (na zgornji sliki), mora biti vsaj 1,2 mm.** Ime živila in neto količina morata biti zapisana v istem vidnem polju.

Slovenski med z zaščiteno geografsko označbo

Posebne nalepke za Slovenski med lahko naročite pri gospe Renati Žnidaršič, renata.znidarsic@tcr-inpro.si (pisno naročilo). Rok dobave nalepk je pribl. sedem dni. Obvezne podatke na nalepki vam natisnejo kar v tiskarni. Nalepke so preproste za odstranjevanje s kozarcev (ne puščajo lepila). Dobavljive so za vseh sedem zaščitene vrste oz. tipov medu.

Kolut nalepk (100 kosov)

Nalepka za velike kozarce (720 ml)

Nalepka za srednje kozarce (370 ml, 212 ml)

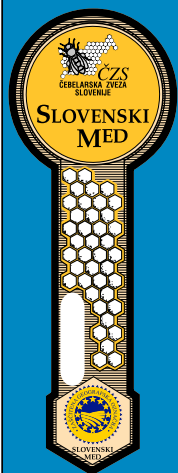
Nalepka za majhne kozarce (98 ml)

Cena

7,5 EUR + DDV

5,2 EUR + DDV

4,7 EUR + DDV

Čebelarji, pri katerih so od zadnje notranje presoje minila tri leta (torej vsi, pri katerih je bila zadnja presoja izvedena leta 2017), morate vnovično notranjo presojo opraviti letos. Prosimo, da stopite v stik s terenskim svetovalcem iz svojega okoliša.

**Število novih članov SMGO-ja
septembra 2020**

2

**Število članov, ki so izstopili
septembra 2020**

1

**Število vseh članov SMGO-ja
septembra 2020**

442

Za vključitev v kakovostno shemo Slovenski med z zaščiteno geografsko označbo navežite stik z dr. Natašo Lilek po tel.: 040/436 519 ali 01/729 61 29 oz. po e-pošti: natasa.lilek@czs.si. Več informacij najdete na spletni strani www.slovenskimed.si, in sicer v rubriki SMGO.

Koristi uživanja cvetnega prahu

Vprašanje:

Kaj so glavne lastnosti cvetnega prahu oz. kakšne so koristi uživanja, ki jih lahko predstavimo pri prodaji kupcem in marketingu?

Odgovarja: dr. Nataša Lilek, Čebelarstva zveza Slovenije, Javna svetovalna služba v čebelarstvu

Cvetni prah osmukanec velja za živilo s širokim spektrom hranilnih lastnosti. V večini ga sestavljajo ogljikovi hidrati, beljakovine, maščobe, aminokisline, maščobne kisline, fenolne spojine, encimi, vitamini in

druge bioaktivne spojine, ki jih za normalno delovanje organizma potrebujemo tudi ljudje. Predstavlja dober vir prehranske vlaknine, pestra pa je tudi njegova elementna sestava, saj lahko z uživanjem cvetnega prahu osmukanca pokrijemo tudi določeno količino priporočenih dnevnih vnosov nekaterih za človeka bistvenih elementov (največ npr. kalija, magnezija, fosforja, železa, cinka in mangana). Cvetni prah osmukanec vsebuje tudi flavonoide, ki lahko delujejo kot potencialni antioksidanti. Pomembno je, da se uživa lokalno pridelan in čim bolj svež cvetni prah osmukanec. Predstavlja koristno dopolnilo v vsakdanji prehrani, zaradi nizke energijske vrednosti pa ga lahko uživajo tudi sladkorni bolniki. Uživa se lahko samostojno ali v kombinaciji z različnimi živili.

V splošni kot tudi v strokovni literaturi najdemo veliko informacij o zdravilnih lastnostih cvetnega prahu in drugih čebeljih pridelkov, zato se nemalokrat na nas obračajo čebelarji z željo, da na deklaracijo ali spremni promocijski material te zapišejo. Opozorjamo vas, da oglaševanje zdravilnih lastnosti na kakršen koli način (letaki, brošure, katalogi, spletne strani itd.) nosilca živilske dejavnosti za svoje čebelje pridelke ni dovoljeno, če te niso dokazane in potrjene s strani Evropske agencije za varno hrano (EFSA). Splošno obveščanje o zdravilnih lastnostih, učinkih in kori-

stih nekega čebeljega pridelka pa lahko poteka na ravni strokovnih oseb, znanstvenih in drugih strokovnih publikacij, ki ne obravnavajo pridelka točno določenega proizvajalca. ◆

Pošljite vprašanja

Bralce vabimo, da nam na naslov uredništva (marko.borko@czs.si) pošljete svoja vprašanja s področja čebelarstva, mi pa bomo poiskali odgovore nanje.

Uredništvo

Foto: Alina Varadi

Predloga za serviranje. Sliki sta simbolični.

Povprečna maloprodajna cena medu slovenskega porekla na trgovskih policah v avgustu več kot 14 evrov!

Za primerjavo smo preverili cene medu slovenskega porekla na naših trgovskih policah. **Povprečna cena medu slovenskega porekla pri trgovcih znaša 15,67 EUR/1000 g oz. 14,10 EUR/900 g.** Povpreč-

ne cene so izračunane po metodologiji povprečja na vzorcu ponudbe 48 različnih medov in preračunane na 1000 g in 900 g. Upoštevan je samo med slovenskega porekla. **Čebelarjem priporočamo, da svojega**

medu ne prodajajo pod ceno medu na trgovskih policah slovenskih trgovcev in s tem poskrbijo za ekonomičnost svojega čebelarstva tudi ob slabih letinah.

ČZS

Zlatopasi čmrlj (*Bombus haematurus*)

doc. dr. Danilo Bevk

Nacionalni inštitut za biologijo
danilo.bevk@nib.si

Zlatopasi čmrlj je majhen črn čmrlj z rumenim pasom na oprsju in širokim rumenim pasom na zadku. Po slednjem je čmrlj tudi dobil slovensko ime. Vrsta je nova med našimi čmrlji, saj smo jo v Sloveniji prvič opazili pred dobrim desetletjem. Prišla je po naravni poti, verjetno pa temu botrujejo podnebne spremembe, saj je bila vrsta prej značilna v jugovzhodni Evropi, Turčiji in Iranu, danes pa se hitro širi proti srednji Evropi.

Pričakovati je, da bo naselil tudi zahodno Evropo in celo Skandinavijo. Nasprotno pa je za večino drugih vrst čmrljev vpliv podnebnih sprememb neugoden. Glede na podnebne modele višanja povprečnih temperatur prič-

kujemo, da bo lahko do leta 2100 skoraj polovica vrst čmrljev izgubila 50 do 80 % sedanjega območja razširjenosti. Najbolj ogrožene so gorske vrste, ki se bodo morale umikati vedno višje in višje. ◆

Zlatopasi čmrlj

Foto: Danilo Bevk

Čebelarjeva opravila v novembru

Ivan Esenko – Ljubljana

ivan.esenko@gmail.com

Čeprav se ta čas še ukvarjamo z darovi jeseni in nas ob prijaznejših dneh boža bleščeče jesensko sonce, smo že na pragu zime. Pozno jesensko sonce bolj sveti in ščemi v oči, kot pa greje, vendar očitno še vedno dovolj, da iz panjev privabi čebele. In glej ga šmenta, nekatere se celo vračajo z obnožino! V tem delu leta čebelje družine že oblikujejo zimsko gručo, matice pa prenehajo z zaleganjem. Živahno dogajanje na panjskih bradah je v tem turobnem mesecu le še preteklost, nostalgichen spomin na poletne dni. Čebele so se umaknile v skrito, čebelarjevim očem nedostopno življenje, kot so se zimskim razmeram prilagodile že pred tisočletji, ko se človek še zdaleč ni ukvarjal z njimi.

Matice kranjske rase v tem mesecu v glavnem že prenehajo zaleganje. Družine se pozimi kajpada ne morejo ukvarjati z zalego, temveč gospodarno izkoriščajo medene zaloge, zato da lahko preživijo. Kranjske čebele prezimijo v številčno znatno šibkejših družinah od čebel italijanske rase, katerih matice praktično ne poznajo zimskega premora v zaleganju. Temu primerno so italijanske tudi močnejše in s tem potratnejše, zaradi prisotne zalege pa so tudi bolj izpostavljene boleznim. Predvsem pa imajo večje potrebe po izletavanju. Kranjska čebela bo spomladi italijansko v eksplozivnem razvoju dohitela, nemalokrat celo prehitela, kar je ena njenih temeljnih značilnosti, ki jo postavlja v sam vrh pomembnosti. Nenaden upad čebel v panjih nemalokrat vlije začetnim čebelarjem strah, da se je družinam v njihovem čebelnjaku kaj pripetilo, pa tudi izkušenim čebelarjem je ta čas najbolj neprijeten. Kot da bi se poslavljali od čebel. Pogosto smo v dvomih, ali smo postorili vse, kot je bilo treba, takrat ko smo jih pripravljali na zimo. Pri tem imamo seveda v mislih zdravstvene ukrepe in količino zimskih zalog hrane.

Če sem v prejšnji številki omenil ropanje čebel, ga moram tokrat še enkrat, v kar so me žal pripeljale kar lastne izkušnje. Sredi oktobra sta bila žrtvi ropa iz protja pletena koša, v katerih sta bili močni družini na dveletnem satovju. Obe družini sta letos tudi dali roj. To se je zgodilo dopoldan, ko sem bil v službi, ob vrnitvi domov pa me je na rop opozorilo glasno bučanje čebel, ki so stikale vsepovsod okoli hiše. Žal sem prišel prepozno. Ko sem koša,

oblegana od roparic, dvignil s podstavka, me je pod vsakim pričakal kupček mrtvic, kasneje pa sem ugotovil, da je bila družina v enem brezmatična, saj so bili na satovju zasilni matičniki. Drugo družino pa so roparice kljub moči zlahka obvladale zaradi prevelikega žrela in tudi več prehodov na stiku koša s podlago, ki se ji je ohlapno prilegal, zato so bile braniteljice neuspešne, saj je bil koš oblegan z vseh strani. Ko sem na zmešnjavo prerivajočih se čebel posul moko, sem takoj odkril roparice, saj je moka izdala, iz katerega panja so. Pobeljene čebele so prileta-vale v votlak, ki sem mu takoj zožil žrelo, da bi ga, kolikor je mogoče, ustavil, na širino dveh čebel pa sem zožil tudi žrela vseh AŽ-panjev v čebelnjaku in vhodne luknje v votlakih. Običajno čebelarji molčimo o neuspehih in napakah, ki jih storimo, jaz pa se na tem mestu posipam s pepelom zato, da bodo iz tega bralci, predvsem pa začetniki, ki jim je rubrika v glavnem tudi namenjena, kaj poučnega odnesli. Še enkrat pa poudarjam, da tiči razlog

Foto: Ivan Esenko

Utrip življenja v ležečem votlaku v jesenskem obdobju. Čebele v njem so sicer deležne zdravljenja varoze, drugače pa so povsem prepuščene same sebi. Kljub temu da družin v tradicionalnih panjih in votlakih, ki jih proučujem, jeseni ne hranim, vse uspešno prezimijo, kar potrjuje, da primestno okolje še vedno nudi dovolj hrane čebelarom. Votlak lahko odpiram spredaj in zadaj, zato se zlahka prepričam o stanju zaloga.

Foto: Ivan Esenko

Izropana koša z dveletno gradnjo satja

za rop vedno v ropanem panju, kajti ropanje je samo posledica nepravilnega stanja v njem. Ker se je odvijalo vse doma, sem lahko miren vsaj, kar se prenosa bolezni tiče, saj imam načeloma zdrave čebele. Drugače bi pa seveda razmišljal, če bi roparice prišle od drugod.

Če v novembru ugotovimo, da imamo v čebelnjaku slabiča, ki ima vsaj pet satov, mu lahko pomagamo le tako, da prostornino panja zmanjšamo z odvzemom odvečnih satov. Od nastale vrzeli v panju družino ločimo s slepim satom, to je deska v velikosti satnika, prazni prostor pa zapolnimo z izolacijskim sredstvom. O vzrokih nastale šibkosti se bomo najbrž težje prepričali, kajti temperature so zdaj nizke in neprimerne za dreganje v čebelje gnezdo. Takšno družino tudi opazimo, da izgublja čim manj toplote, in ji s tem izboljšamo možnost, da bo pričakala pomlad. Če slabiča obravnavamo v čebelarški sezoni, se seveda ravnamo po načelu, da je za to pač kriv sam. Bodisi je bila kriva za to slaba ali stara matica bodisi kakšen drug dejavnik. Takšna družina se izloči v naravi sama, zato sem tudi proti temu, da slabiče združujemo, saj bi z združevanjem več šibkih družin samo sestavili enega velikega reveža. V predzimskem času pa šibke družine kajpada ne moremo več omesti pred čebelnjakom in njenega satja uporabiti drugje, temveč ji lahko brez škode damo malo potuhe in pri tem tiho upamo na uspeh.

Čebelarji smo ob tem, da znamo delati s čebelami, ljudje, ki imajo čebele zares radi. Tudi drugi jih imajo radi in jih spoštujejo kot opravevalke ali proizvajalke medu, vendar je samo pri nas čebelarjih preskočila tista posebna iskrica. Imenujemo jo ljubezen. Zato se tudi imenujemo čebelarji, majhni ali veliki, vseeno kakšni, kajti število panjev, s katerimi upravljamo, pravzaprav ne šteje. Ker imamo čebele radi, včasih pretiravamo in jim skušamo kar najbolje pomagati, ker razmišljamo čustveno. Ko napoči zima in se odevamo v udobne puhovke ter si nadevamo topla pokrivala, nehote pomislimo tudi na čebele: ali jih zebe?

Čebele so se med evolucijo odlično prilagodile tudi zimskim pogojem, ki jim pomenijo trdo preizkušnjo že iz pradavnine. Hude zime so tisočletja neizprosno izvajale selekcijo čebel. Družine, ki jim temu ni uspelo kljubovati, so se same izločile, preživele so samo tiste najboljše, ki jim mraz ni prišel do živga. Tudi danes čebele niso tako dovzetne za mraz, kot se nam včasih dozdeva. Pomembna sta zdravje in zadostna količina hrane in dočakale bodo pomlad. Čebele so v več kot 100 LR-panjih, v katerih sem nekdanj čebelaril, odlično prezimovale. Morda je bila v teh izrazito zunanjih panjih brez toplotne zaščite večja leporaba zimskih zalog kot v primerljivih AŽ-panjih, kaj drugega posebnega se verjetno ni zgodilo. Čebel, od konca decembra dalje, ne pažim z drugim kot s časopisnim papirjem, ki odlično sprejema vlago. Menim, da to zadošča, kajti čebele uspešno prezimujejo, in tudi plesnivosti satja ali sten panjev skorajda ne poznam.

Če boste v novembru že brez pokrite zalege v panjih čebelarji izkoristimo za zatiranje varoj. Zdaj so vsi tovrstni posegi najbolj učinkoviti in udarni. Pri vseh načinih zatiranja varoj se moramo seveda ozirati na vreme, predvsem na zunanje temperature, ki morajo biti čebelarjem kar najprijaznejše.

V čebelnjaku ne ropotajmo. V zimskem obdobju potrebujejo čebele mir. ◆

Varoja (Varroa destructor)

Sredi oktobra 2017 sem na pobočju Toškega Čela odkril drevesno duplo s čebelami. Potem ko sem z motorno žago povečal vhodno odprtino in na narejeno odprtino pritrdil deščico z izrezanim žrelom, sem v duplo na paličici potisnil »vileda krpo«, prepojeno z mravljinčno kislino. Pred tem sem na dno namestil bel papir, list iz kolarja, s hrbtno stranjo obrnjenega navzgor. Po skoraj enem tednu sem zopet obiskal drevo s čebelami. Drugo pove fotografija. Družina je dočakala pomlad, kljub temu da je bila pred mojim obiskom oblegana od varoj!

Čebelje gnezdo na jablani sredi Ljubljane, le nekaj metrov od semaforja, potrjuje, da življenje najde pot vsepovsod. Pred leti je takole izpostavljena družina z izdelanim satjem v pletežu vinske trte v vinogradu v obalni regiji uspešno prezimila. Lastnik je čeznjo poveznil le prazno vrečo od mineralnega gnojila, ki jo je varovala pred padavinsko vodo.

Foto: Ivan Esenko

Foto: Ivan Esenko

Foto: Ivan Esenko

Odkrili pomnik Petru Pavlu Glavarju in Glavarjevi lipi na Lanšprežu

Regijska čebelarska zveza Petra Pavla Glavarja pod predsedstvom Antona Koželja je na kraju, kjer je pred desetletji na Lanšprežu pri Trebnjem rasla mogočna Glavarjeva lipa (podrl jo je vihar), sedaj pa njena potomka, obema, predvsem pa Petru Pavlu Glavarju, postavila marmorni pomnik – spominsko ploščo z napisom. Na god sv. Kozme in Damijana 26. septembra ga je po maši pri kapeli sv. Jožefa blagoslovil ljubljanski stolni prošt Jožef Lap. V pridigi je duhovno ovrednotil veliko Glavarjevo človekoljubno delo za preprostega slovenskega človeka. Velikega Komendčana in Lanšprežana, čigar 300. obletnico rojstva bomo praznovali 2. maja 2021, je celovito predstavil Jožef Pavlič iz Komende. Številne zbrane čebelarje s predsednikom ČZS Boštjanom Nočem na čelu, praporščake, pevce in druge goste je pozdravil predsednik Regijske čebelarske zveze Petra Pavla Glavarja Anton Koželj. Kot glavni zaslužni za pomnik in čebelarsko slovesnost na Lanšprežu je pomnik tudi odkril.

Jožef Pavlič

Foto: Jožef Pavlič

Praženi jurčki, lisičke in šampinjoni s fižolom in gozdnim medom

To jed smo z dijaki izbrali in pripravili za dogodek »Dan medu v kulinariki«, ker je bila sobota pred jesenskim enakonočjem in je tudi narodna jed, ki so jo pripravljali v okolici Žirovnice, Begunj in Lesc. Mi smo jo malo posodobili in izboljšali z gozdnim medom.

SESTAVINE (za 4 osebe)

2 šalotki, 60 g maščobe (olja, masla, masti), 80 g čebule ali šalotke, 100 g jurčkov, 100 g lisičk, 100 g šampinjonov, 3 stroki česna, 2 dl zelenjavne osnove, 400 g kuhanega fižola, 1 dl sladke smetane, 1 dl kisle smetane, 3 g mletih suhih jurčkov, 30 g gozdnega/smrekovega medu

Začimbe: sol, mleti poper, bazilika, timijan, mleta kumina, lovorjev list

Dekoracija: sesekljan zelen peteršilj in zelišča

PRIPRAVA

Na segreti maščobi prepražimo olupljeno seseklano čebulo ali šalotko. Dodamo očiščene in na lističe narezane sveže gobe (manjše lahko pustimo cele) in pražimo toliko časa, da izpari vsa tekočina gob. Dodamo sesekljan česen, in ko zadiši, zalijemo z zelenjavnim fondom. Dodamo kuhan fižol in začimbe. Dušimo 20 minut. Umešamo sladko in kisló smetano, mlete suhe jurčke ter gozdni med. S to medeno-smetanovo mešanico obogatimo jed tik pred serviranjem. Veliko sreče pri gobarjenju in DOBER TEK vam želimo.

Različica: Lahko uporabimo tudi druge vrste užitnih gob. Suhe jurčke lahko namočimo v mrzlo vodo, jih čez čas odcedimo, sesekljamó in dodamo drugim gobam med dušenjem.

Avtorica recepta: Marija Arh Ivanšek

Svoj recept pošljite na e-naslov: natasa.strukelj@czs.si.

Foto: Marija Arh Ivanšek

Svečana razglasitev rezultatov in podelitev priznanj ocenjevanja medu in medenih pijač z mednarodno udeležbo

Zaradi epidemije covid-19 je Pomurski sejem letos odpovedal vse svoje letošnje sejme. Med njimi je tudi 58. Mednarodni kmetijsko-živilski sejem AGRA. Organiziran je bil le kot spletni sejem. Živo dogajanje je v manjšem obsegu potekalo na sejmišču v Gornji Radgoni med 25. in 27. septembrom 2020. V tem času so bila podeljena tudi priznanja kakovosti AGRA 2020.

V petek, 25. septembra 2020, sta na sejmišču v Gornji Radgoni potekala svečana razglasitev rezultatov in podelitev priznanj ocenjevanja medu in medenih pijač z mednarodno udeležbo. Na svečani razglasitvi in podelitvi priznanj sta navzoče nagovorila predsednik uprave Pomurskega sejma g. Janez Erjavec in podpredsednik ČZS Janez Vencelj. Na prireditvi sta bili navzoči tudi medena kraljica Slovenije Valentina Marinič in vinska kraljica Slovenije Ana Pavlin.

Na ocenjevanju medu je sodelovalo 64 čebelarjev oz. podjetij z 89 vzorci medu. Od tega je bilo 57 čebelarjev z 80 vzorci iz Slovenije, šest čebelarjev s šestimi vzorci iz Hrvaške in en čebelar s tremi vzorci iz Slovaške. **ŠAMPION AGRE 2020 je postal gozdni med, Čebelarstvo Srečko Verdnik, Kapla. Prvaki vrste so postali cvetlični med Vita-med čebelarstvo, Dejan Tadej Posel s.p., Pod-**

plat; gozdni med čebelarstvo Srečko Verdnik, Kapla; lipov med Mitja Smrdel s.p., Kranj; in kostanjev med Zdravko Rižnar, Ljutomer.

Na ocenjevanju medenih pijač je sodelovalo 12 čebelarjev oz. podjetij z 20 vzorci medenih pijač. Vsi iz Slovenije. **Od 20 vzorcev je bilo 11 vzorcev nagrajenih z zlato medaljo in devet vzorcev s srebrno medaljo.**

Janez Vencelj

Šampion 2020 in prvaki vrste z ocenjevanja medu AGRA 2020 s predsednikom uprave Pomurskega sejma g. Janezom Erjavcem, podpredsednikom ČZS Janezom Venceljem ter medeno in vinsko kraljico na svečani razglasitvi rezultatov in podelitvi priznanj.

Foto: Pomurski Sejem

Razglasitev čebelam najprijaznejše občine 2020

ČZS, JSSČ, je v partnerskem sodelovanju s Semenarno Ljubljana pripravila razpis za čebelam najprijaznejšo občino v letu 2020. Namen natečaja je bil izboljšanje delovanja med lokalnimi skupnostmi in čebelarskimi društvi. Projekt, ki traja že vrsto let, je prinesel naziv čebelam najprijaznejša občina že številnim občinam, ki so sodelovale na razpisu.

Rezultate natečaja bomo letos razglasili na dogodku, ki ga bo organizirala lanskoletna dobitnica naziva čebelam najprijaznejša občina 2019, tj. Mestna občina Ljubljana. Zmagovalna občina bo prejela prehodno leseno skulpturo v obliki čebele in lesen šestkotnik s spominsko gravirano ploščico, ki bo ostal občini v trajen spomin in ponos. Semenarna Ljubljana bo čebelarskim društvom iz najboljših občin

podarila vrečke semen medovitih rastlin.

Vabimo vas, da se udeležite virtualnega srečanja z naslovom **Izzivi in priložnosti urbanega čebelarjenja, ki bo 6. novembra 2020**. V primeru višje sile bo dogodek prestavljen na 12. november 2020. Dokončna potrditev datuma in povezava do dogodka bo objavljena na spletni strani www.czs.si, posredovali jo bomo tudi vsem povablencem. **Program:**

9.00: Ljubljana in urbano čebelarstvo (Maruška Markovčič, MOL);

9.20: Prizadevanja za ohranjanje zdravja čebel (Fani Hatjina, Hellenic Agricultural Organization DEMETER – Institute of Animal Science, Division of Apiculture, Grčija);

9.40: Roji, izziv v mestih (predavatelj bo javljen naknadno);

10.00: Monitoring divjih opraš-

valcev (predavatelj bo javljen naknadno);

10.20: BeePathNet Budimpešta – predstavitev dobre prakse iz tujine (Hegyvidek Green Office);

11.00: Pelodna pestrost urbanega medu (Botanični vrt Univerze v Ljubljani);

11.20: API vrtec v Ljubljani (Zavod Eneja, Nina Ilič);

11.40: Okrogla miza Urbano čebelarstvo kot razvojni potencial z razglasitvijo čebelam najprijaznejše občine v letu 2020.

Zaradi obstoječih razmer (covid-19) si organizator pridržuje pravico spremembe programa. Skupaj bomo prispevali k povečanju prepoznavnosti občin, ki se zavedajo pomena ohranjanja čebel in okolja. Vljudno vabljeni!

Nataša Klemenčič Štrukelj,
svetovalka JSSČ

Čebelarška obleka – za ponos, za spoštovanje in za prepoznavnost slovenskega čebelarja!

Obleka naredi človeka, je znano reklo, čebelarška obleka pa ne naredi čebelarja, temveč da čebelarju poseben ponos in v družbi posebno prepoznavnost in spoštovanje. Iz lastnih izkušenj in iz pogovorov s čebelarji lahko rečem, da čebelarška obleka čebelarju na raznih dogodkih da edinstven občutek ponosa na to, da smo slovenski čebelarji. Kjer koli se čebelarji pojavimo v naših edinstvenih čebelarskih oblekah, smo opazni in predvsem se do nas čuti nek poseben odnos. Čebelarška obleka nas s svojo edinstvenostjo pač postavlja že navzven kot nadpovprečno organizirano »družbo«, za ljudi, ki tudi s svojo čebelarsko obleko kažemo pripadnost čebelarskim društvom in Čebelarski zvezi Slovenije, predvsem pa seveda naši kranjski čebeli. Enotnih čebelarskih oblek nima nobena država na sve-

tu in tudi tukaj se vidi, da smo slovenski čebelarji tisti, ki čebelarimo z dušo in ki živimo za in s čebelami.

Danes po moji oceni ponosno nosi čebelarsko obleko več kot 1000 čebelark in čebelarjev in želja nas vseh skupaj zagotovo je, da nas bi bilo še več, da bi vsak čebelar občutil ponos, ko nadene našo edinstveno čebelarsko obleko. Na tem mestu se še enkrat zahvaljujem vsem tistim, ki ste že pred skoraj dvajsetimi leti začeli projekt slovenske čebelarske obleke in ki ste ga tudi izvedli in s tem pomembno prispevali k prepoznavnosti slovenskega čebelarstva doma in v svetu.

V preteklem letu smo dokončno zaščitili čebelarsko obleko in podelili koncesijo za izdelovanje krojaštvu Šmigoc, da bi res vsi imeli enake čebelarske obleke in bi znižali ceno. Zato bomo v

Foto: Dejan Šmigoc

zimskem času od vas čebelarjev skušali dobiti prednaročila za čebelarsko obleko, da vidimo, koliko je v tem obdobju interesentov za nakup, saj smo prepričani, da bomo z enotnim večjim nakupom prišli do nižje cene. Več informacij dobite v tajništvu ČZS pri Barbari Dimc.

Boštjan Noč, predsednik ČZS

Predavanje s področja apiterapije

Vsako leto v jesenskem času ČZS, JSSČ, v sodelovanju s ČZD Maribor organizira mednarodni simpozij apiterapije. Letos je potekal na spletu s pomočjo aplikacije Zoom. **V okviru omenjenega simpozija 5. novembra ob 17.00 organiziramo dodatno predavanje ge. Aline Varadi iz Romunije**, ki bo prek

Zooma predstavila temo: Čebelji pridelki in imunski sistem. Predavanje bo v angleškem jeziku in bo v nadaljevanju prevedeno in objavljeno na naši spletni strani, kjer si ga boste lahko ogledali. Tisti, ki bi predavanje želeli spremljati v živo in zanimivo apiterapevko iz Romunije tudi kaj vprašati, se do 3.

novembra prijavite na e-naslov: ines.zunic@czs.si, da vam bo poslala povezavo do predavanja. Alina Varadi je prehranska strokovnjakinja, ki ima ogromno izkušenj s področja apiterapije in razvoja izdelkov iz čebeljih pridelkov.

Dr. Andreja Kandolf Borovšak, svetovalka JSSČ

Kozmetika iz čebeljih pridelkov

Obveščamo vas, da se še vedno lahko prijavite na posvet o kozmetiki iz čebeljih pridelkov, ki bo potekal 12. novembra 2020 ob 16. uri. Dr. Marjetka Kralj Kunčič iz podjetja Timian bo predstavila postopek priglavitve in pridobitve potrebne do-

kumentacije, ki jo mora zagotoviti vsak proizvajalec kozmetičnih izdelkov pred dajanjem izdelka na tržišče. Prosimo, da svoj interes predhodno najavite na e-naslov: natasa.lilek@czs.si in sporočite, katere kozmetične izdelke proizvajate in

dajete v promet. Predstavitve in razprava bosta potekala preko videokonference, prijavljeni udeleženci pa boste dan pred predstavitvijo na e-naslove dobili povezavo za sodelovanje na predstavitvi.

Dr. Nataša Lilek, svetovalka JSSČ

Strokovni posvet o določitvi vrste medu

Določitev vrste medu ni vedno preprosta naloga. Kadar ima med izrazite lastnosti za posamezno vrsto medu, potem naloga ni težka, ampak naša narava je raznovrstna in za čebele so istočasno lahko zanimive različne rastline. Zaradi podnebnih sprememb se spreminjajo viri medenja, kar vse vpliva na senzorične

lastnosti medu. **O lastnostih slovenskega medu ter določanju vrste medu bomo spregovorili na strokovnem posvetu, ki bo v torek, 17. novembra 2020, ob 16.00.** Na posvetu bodo poleg predstavnikov ČZS sodelovali **Eva Cukjati**, vodja strokovne komisije za senzorično ocenjevanje medu pri KIS-u, ter dobra poznavalka slovenske-

ga medu **mag. Malči Božnar**. Predstavitve in razprava bosta potekala preko videokonference, preko spleta prijavljeni udeleženci pa boste dan pred predstavitvijo na e-naslove dobili povezavo za sodelovanje na predstavitvi. Vljudno vabljeni!

Dr. Andreja Kandolf Borovšak, svetovalka JSSČ

Posvet ob dnevu shem kakovost

Trenutne razmere na trgu so prinesle nove izzive, s katerimi se moramo spoprijeti. Na ČZS, JSSČ, se trudimo izpeljati zastavljene projekte in čebelarjem ne glede na omejitve, ki jih prinašajo trenutne razmere, svetovati, kako čim bolje pridelati čebelarje pridelke in kako čim več iztržiti zanje.

Posvet ob dnevu shem kakovosti bo tokrat potekal nekoliko drugače, kot smo vajeni. Zato se bomo potrudili, da bodo predstavitve in okrogle mize zanimive in da vam bo novo pridobljeno znanje pomagalo tudi v kriznih razmerah. Posvet bo v **četrtek, 19. novembra 2020, z začetkom ob 16. uri**. Udeležili se ga boste lahko prek aplikacije Zoom, ki omogoča tudi postavljanje vprašanj našim gostom. Na posvetu, ki je namenjen vsem čebelarjem, vključenim v sheme kakovosti, in tistim, ki se zavedate pomena zagotavljanja višje kakovosti, boste spoznali dobre prakse in usvojili nova znanja, kar bo pripomoglo k boljši ekonomičnosti in razvoju vašega čebelarstva. Letošnji osrednji gost posveta bo Miran Morano, izobraževalni trener, moderator, predavatelj, izvajalec izobraževanj, ki nam bo predstavil različne pristope za prodajo čebeljih pridelkov in izdelkov na tržnicah in sejmi.

Program posveta:

- pozdravni nagovor predsednika ČZS Boštjana Noča;
- Marko Majer, Bureau veritas: Sheme kakovosti skozi oči presojevalca;
- Tanja Magdič, ČZS, JSSČ: Sheme kakovosti – poročilo o rezultatih promocije shem kakovosti medu;
- Miran Morano, Tangens:

Učinkovita prodaja čebeljih pridelkov in izdelkov na tržnicah in sejmi.

Strokovna razprava – Digitalni marketing kot možna oblika promocije in trženja

Razprava bo namenjena spoznavanju dobrih praks trženja s pomočjo digitalnega marketinga. Gostje bodo z nami delili bogate izkušnje kako izkoristiti digitalne medije za trženje čebeljih pridelkov in izdelkov. Spoznali boste različne zgodbe in prakse podjetij, ki so s pomočjo digitalnega mar-

ketinga povečala svojo prepoznavnost. Na strokovni razpravi bodo sodelovali g. Tadej Glavan, direktor podjetja Kokos Agency, g. Haris Čoralić, direktor podjetja VENUM PC, g. Anže Ulčar iz podjetja Flaška in g. Miran Morano iz podjetja Tangens. Strokovno razpravo bo vodila Tanja Magdič, svetovalka za ekonomiko čebelarstva pri JSSČ. Vse, ki imate kakršno koli vprašanje za naše goste s področja digitalnega marketinga in trženja, vabimo, da nam svoja vprašanja posredujejo do 18. novembra 2020 na e-naslov tanja.magdic@czs.si.

PRIJAVA: Za spremljanje posveta se najkasneje do 18. novembra 2020 prijavite po e pošti na tanja.magdic@czs.si. Podrobna navodila in gradivo vezano na predavanje o učinkoviti prodaji, vam bomo poslali na e-naslove prijavljenih dan pred posvetom. VABLJENI!

Tanja Magdič, svetovalka JSSČ

Vključite se v sheme kakovosti

Slovenski čebelarji ob upoštevanju dobre čebelarske prakse brez težav dosegajo strožje kriterije kakovosti, ki so pogoj za vključitev v sheme višje kakovosti. K spremljanju posveta vabimo tudi tiste čebelarje, ki v sheme kakovosti medu še niste vključeni. **Pridružite se najboljšim!**

Medeni zajtrk 2020

Trenutne razmere prinašajo tudi nam čebelarjem nove izzive. Prav poseben izziv je izvedba letošnjega medenega zajtrka, ki je tik pred vrati. Tradicionalno naj bi potekal v **petek, 20. novembra**, v sklopu že **10. Tradicionalnega slovenskega zajtrka**.

Ker se zavedamo, da zelo verjetno

vs ne bo izvedljivo tako kot v preteklih letih, smo se odločili, da za otroke pripravimo **kratko 15-minutno video produkcijo predstavitev čebel in čebelarstva**, s pomočjo katere bo možno otrokom približati skrivnostni svet čebel in njihovo poslanstvo tudi, če obisk čebelarja ne bo mogoč. Predstavitve bo na voljo predvidoma v drugi polovici novembra na spletni strani [nimo-cebele.si v rubriki **Za otroke**.](http://www.ohra-</p>
</div>
<div data-bbox=)

Na naslove ČD-jev bodo v teh dneh prispele tudi nove zgibanke *Čebelica, moja prijateljica* 14, ki je tako kot pretekla leta namenjena **otrokom v vrtcih in otrokom od 1. do 3. razreda osnovne šole**. Predlog dejavnosti za letošnjo izvedbo zajtrka smo poslali na e-naslove predstavnikov ČD-jev.

Ker so trenutno razmere glede izvajanja dejavnosti v šolah in vrtcih zelo negotove, vas prosimo, da spremljate obvestila na spletni strani ČZS. Obveščali pa bomo tudi po e-naslovih čebelarskih društev. V primeru vprašanj, povezanih z dejavnostmi medenega zajtrka, se lahko obrnete na Tanjo Magdič (tanja.magdic@czs.si).

Tanja Magdič, svetovalka JSSČ

Vpis ponudbe medu in drugih čebeljih pridelkov

Čebelarje, ki imajo viške medu in drugih čebeljih pridelkov obveščamo, da svojo ponudbo lahko vnesejo na spletni strani www.slovenskimed.si. ČZS bo v novembru spodbujala k medenemu zajtrku in kupce usmerjala, da med kupijo direktno pri čebelarjih in jih usmerila na omenjeno spletno stran.

Tanja Magdič, svetovalka JSSČ

Posvet ob dnevu čebelarskega turizma

V petek, 4. decembra 2020, bo ob 15. uri potekal tradicionalni posvet ob dnevu čebelarskega turizma na Čebelarski zvezi Slovenije. Če razmere zaradi covid-19 ne bodo dopuščale izvedbe dogodka v prostori

rih ČZS, bomo dogodek izvedli prek aplikacije Zoom. Glede podrobnosti programa in izvedbe dogodka sledite našim objavam na spletu in v glasilu Slovenski čebelar. Dan čebelarskega turizma je odlična priložnost

za spoznavanje dobrih praks čebelarskega turizma in možnosti, ki nam jih ponuja tovrstna dejavnost. Vljudno vabljeni!

Nataša Klemenčič Štrukelj,
svetovalka JSSČ

Državno senzorično ocenjevanje medu

Letos je bilo izvedenih pet slovenskih oz. mednarodnih senzoričnih ocenjevanj medu (izvajalci: Kmetijsko živilski sejem Gornja Radgona – AGRA, ČD Semič, OČD Koper, ČZD Pomurja, ČZD Gorenjske), iz katerih so se v skladu s pravili, ki jih opredeljuje Pravilnik o senzoričnem ocenjevanju medu (UO ČZS, 2020), prvaki posameznih ocenjenih vrst medu uvrstili na državno senzorično ocenjevanje medu. 14. oktobra 2020 je strokovna senzorična komisija pod vodstvom doc. dr. Mojce Korošec z Biotehniške fakultete izvedla ocenjevanje v vrstah medu, kjer smo na državno

Ocenjevalna komisija na delu

senzorično ocenjevanje medu prejeli več kot en vzorec (cvetlični, gozdni, kostanjev in lipov med). Poleg odličnih senzoričnih lastnostih za ocenjevano vrsto medu morajo vzorci ustrezati

tudi zakonodaji s področja kakovosti in varnosti medu, kar se tudi preverja. O končnih rezultatih in zmagovalcih boste obveščeni v naslednji številki SČ-ja!

Dr. Nataša Lilek, svetovalka JSSČ

Foto: Nataša Lilek

Sporočanje števila čebeljih družin

V skladu s Pravilnikom o označevanju čebelnjakov in stojišč (Ur. l. RS, št. 117/08, 55/13, 92/15) je vsak čebelar dolžan v Register čebelnjakov sporočati podatke o številu čebeljih družin, ki jih ima v lasti v posameznem čebelnjaku na dan 15. april in 31. oktober ter druge spremembe podatkov. Rok

za sporočanje je najpozneje do 1. decembra za oba popisna datuma. Podatke o številu čebeljih družin lahko sporočite na dva načina. 1. Izpolnite tabelo v skladu z navodili za izpolnjevanje, ki jo boste v kratkem prejeli od Uprave za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin – SIRIS. 2. Name-

sto pošiljanja po pošti lahko podatke vnesete sami v spletni aplikaciji, ki jo najdete na spletnem naslovu uprave: https://storitve-mkgp.gov.si/dad/sir_javno/w_apis_census.startup. Za dostop ne potrebujete avtorizacije/gesla.

Vlado Auguštin, svetovalec JSSČ

Natečaj tehnoloških rešitev v čebelarstvu 2021 – najava

Komisija UO ČZS za tehnologijo čebelarjenja in varno hrano razpisuje natečaj za najboljšo tehnološko rešitev v čebelarstvu za leto 2021, tokrat v dveh delih:

1. Iskanje najboljše tehnološke rešitve: Išče se najboljša rešitev na področju panjev, orodij, pripomočkov in podobno. Pogoj za sodelovanje je, da fotografije in kratek opis (do pol A4 strani) tehnološke rešitve pošljete najkasneje do **1. februarja 2021** na e-naslov: simon.golob@czs.si.

Najboljše rešitve bodo predstavljene na sejmu ApiSlovenija 2021, v glasilu *Slovenski čebelar* ter v obliki besedila in promocijskega videa na spletni strani ČZS.

2. Iskanje najboljše tehnologije oskrbe čebel: Išče se najbolj optimalna tehnologija oskrbe čebel od konca zime pa do priprave čebel na prve spomladanske paše. Čebelarji, ki bi radi sodelovali, pošljite opis (do 1 A4-stran besedila) svojega načina oskrbe čebel

v spomladanskem času na e-naslov: simon.golob@czs.si najkasneje do **15. januarja 2021**. Najboljše tehnologije oskrbe čebele bodo predstavljene v glasilu *Slovenski čebelar*, na spletni strani ČZS ter na sejmu ApiSlovenija 2021.

O izboru bo odločala komisija za tehnologijo čebelarjenja in varno hrano. Več informacij lahko dobite na tel. št.: 030/604 015 ali na e-naslovu: simon.golob@czs.si.

Simon Golob, svetovalec JSSČ

Natečaj poslikave panjskih končnic

Čebelarstva zveza Slovenije tudi letos organizira natečaj poslikave panjskih končnic, v sklopu katerega bodo učenci poslikali edinstvene panjske končnice, te pa bodo lahko nato čebelarji in čebelarska društva namestili na svoje panje. Natečaj se bo začel v tednu tradicionalnega slovenskega zajtrka, sodelujoči pa so povabljeni, da poslikane panjske

končnice na dan odprtih vrat slovenskih čebelarjev (23. aprila 2021) čebelarjem tudi podarijo. Čebelarji in čebelarska društva se, **ko se bodo razmere glede covid-19 normalizirale, povežite z okoliškimi šolami, saj je to odličen način za vzpostavitev medsebojnih stikov, za predstavitev čebel in čebeljih pridelkov ter odličen način za pridobitev novih**

kupcev. Več informacij lahko dobite pri Simonu Golobu (030/604 015, simon.golob@czs.si).

Simon Golob, svetovalec JSSČ

Tehnološki informator za leto 2021 letos prejmete po pošti

Tema tehnološkega informatorja za leto 2021 je Slovensko čebelarstvo v čipkah, tako vas na straneh poleg tehnoloških navodil za posamezne mesece in fotografij čebel čakajo tudi čipke z motiviko slovenskega čebelarstva, ki so jih izdelale članice društva Zasavskih klekljaric Srčevke. Tehnološki informator za leto 2021 boste čebelarji, ki ste člani ČZS, dobili po

pošti skupaj z decembrsko številko revije *Slovenski čebelar*. Če bi želeli tehnološki informator podariti svojim prijateljem, družinskim članom, znancem ali svojim strankam, lahko dodatne izvide naročite pri poslovni sekretarki ČZS Ines Zajc Žunič na e-naslovu: ines.zunic@czs.si ali na telefonu 01/729 61 00.

Simon Golob, svetovalec JSSČ

Zaščitne maske ČZS

Na Čebelarstvu zvezi Slovenije imamo na zalogi štirislojne zaščitne maske z motivom ČZS. Obrazne maske so v bež barvi s potiskom in pralne na

60 °C ter namenjene večkratni uporabi. Cena maske: 5,00 EUR + 1,50 EUR poština. Vsa naročila sprejemamo na tel. št.: 01/729 61 00 ali na e-naslov: ines.zunic@czs.si.

Tajništvo ČZS

Izšla je knjiga Moje življenje s čebelami

Izšla je avtobiografija avtorja Franca Šivica z naslovom *Moje življenje s čebelami*. Knjiga na 222 straneh opisuje številne epizode njegovega zanimivega življenja. Odziv ddr. Mire Delavec Touhami, pisateljice, profesorice slovenščine v Nemčiji in v prostem času humanitarne delavke med Tuaregi v puščavi južne Sahare: »Franca Šivica sem spoznala letošnjo pomlad, ko mi je pri pripravi moje knjige o življenju in delu čebelarja Frana Lakmayerja pomagal z nasveti ter slikovnim gradivom. Takrat sem dobila v roke njegovo avtobiografijo *Moje življenje s čebelami*. Med poletnimi počitnicami sem jo z navdušenjem prebrala in ugotovila, da gre sicer za knjigo s čebelarstvo vsebino, vendar je hkrati tudi pravi biser leposlovne literature, kakršnega Slovenci na področju čebelarstva doslej nismo imeli.« Cena knjige je 20,00 EUR in jo lahko naročite v tajništvu ČZS (ines.zunic@czs.si ali 01/729 61 00).

Tajništvo ČZS

Pobarvajmo panjske končnice

Na Čebelarstvu zvezi Slovenije imamo na voljo pobarvanko **POBARVAJMO PANJSKE KONČNICE**. Pobarvanka je primerna za odrasle in za otroke. Da pa bo barvanje še bolj zabavno, je pod vsako sliko tudi opis posamezne panjske končnice. Cena pobarvanke znaša 9,99 EUR. **Vsa naročila sprejemamo na tel. št.: 01/729 61 00 ali na e-naslov: ines.zunic@czs.si.**

Tajništvo ČZS

Izobraževanja in usposabljanja svetovalcev specialistov v letu 2021

ČZS, JSSČ, želi s tem obvestilom pri čebelarstvih in območnih čebelarstvih preveriti potrebo po izvedbi usposabljanj in svetovanj v organizaciji njenih svetovalcev spe-

cialistov s področja varne hrane, tehnologije in ekonomike čebelarjenja. V programu JSSČ kot tudi v programih PRO in ONS za leto 2021 je predvideno tudi določeno število posameznih usposabljanj in svetovanj (v preglednici), ki bodo po načelu enakomerne zastopanosti območij potekala po vsej Sloveniji. Povratna informacija s terena nam bo pomagala pri načrto-

vanju usposabljanj, zato vas vabimo, da svoje morebitne potrebe najpozneje do 20. novembra 2020 sporočite g. Marku Borku na e-naslov: marko.borko@czs.si ali po pošti na naslov ČZS. **Pridržujemo si pravico do naknadnih sprememb načrta potrjenih usposabljanj glede na vsakokratno epidemiološko situacijo.**

ČZS

Tehnologija čebelarjenja
Apitehnični ukrepi
Delavnica za uporabo spletnih aplikacij za vnos in registracijo stojišč – SIRIS, GERK za upravljavce pašnih redov
Tehnologija čebelarjenja z različnimi vrstami listovnih panjev
Pridelava in predelava voska
Ekonomika čebelarjenja
Izdelava razvojnih načrtov
Možnosti pridobivanja in črpanja nepovratnih sredstev
Priprava čebeljih pridelkov za prodajo in čebelarska zakonodaja s področja prodaje in trženja
Trženje čebeljih pridelkov in izdelkov

Izračun lastne cene
Varna hrana
Smernice dobrih higienskih navad v čebelarstvu
Smernice dobrih higienskih navad v čebelarstvu – OBNOVITEV
Označevanje in tehnologija pridelave medu
Označevanje in tehnologija pridelave cvetnega prahu
Označevanje in tehnologija pridelave propolisa
PRO in ONS
Čebelje paše v Sloveniji
Vzreja matic in ohranjanje kranjske čebele

Priprava načrta za čebelarska usposabljanja v programskem letu 2021

ČZS želi pri čebelarstvih in območnih čebelarstvih preveriti potrebo po izvedbi čebelarstvih usposabljanj. Povratna informacija s terena bo organizatorjem v pomoč pri oblikovanju načrta usposabljanj v okviru ukrepa »Usposabljanja v čebelarstvu« v okviru Programa ukrepov na področju čebelarstva v Republiki Sloveniji v letih 2020–2022. Zato vas prosimo, da svoje potrebe najpozneje do 20. novembra 2020 sporočite g. Marku Borku na e-naslov: marko.borko@czs.si ali po pošti na naslov ČZS. Glede na razpoložljivo število ur usposabljanj in zbrane povratne informacije bomo po načelu enakomerne zastopanosti območij usposabljanja razporedili po vsej Sloveniji. **Pridržujemo si pravico do naknadnih sprememb načrta potrjenih**

usposabljanj glede na vsakokratno epidemiološko situacijo. Čebelarskim društvom so na razpolago teme usposabljanj v naslednjih vsebinskih sklopih:

Biologija in oskrba čebeljih družin
Izbrana poglavja biologije čebel
Oskrba čebeljih družin skozi leto
Oskrba čebeljih družin za uspešno prezimovanje
Vzreja matic
Vzreja čebeljih matic
Vzreja čebeljih matic – delavnica
Čebelje paše
Prepoznavanje medovitih rastlin
Gozdne paše
Sadjarstvo in čebelarstvo
Terenski ogledi medonosnih rastlin in povzročiteljev gozdnega medenja
Podjetništvo in trženje
Čebelarski turizem
Medena kulinarika – delavnica
Apiterapija
Zgodovina čebelarstva

Tečaji za čebelarje začetnike

ČZS razpisuje tečaje za čebelarje začetnike, ki bodo predvidoma potekali od januarja do junija 2021 (teorija in praksa). Območne čebelarske zveze oz. čebelarska društva naj vlogo za izvedbo tečaja pošljejo najpozneje do 20. novembra 2020 g. Marku Borku na e-naslov: marko.borko@czs.si ali po pošti na naslov ČZS. Vloga mora vsebovati podatke o predvidenem kraju izvedbe tečaja in podatke za stik čebelarskega društva. V njej lahko navedete morebitne izvajalce učnega načrta tečaja v svojem okolju. Zaradi omejenih zmožnosti bo potrjen največ en tečaj na volilni okoliš ČZS. Območne zveze in ČD-je prosimo, da se glede določitve lokacije tečaja v posameznem volilnem okolišu dogovorijo med seboj. Po koncu razpisa, ko bo znan dokončen razpored tečajev v programskem letu 2021, bo v Slovenskem čebelarju in na spletni strani ČZS objavljen razpis za zbiranje prijav zainteresiranih kandidatov za tečaje.

ČZS

PRODAM

Posušen ali sveže zamrznjen cvetni prah, letošnji, pomladni, očiščen, nabran na Gorenjskem, možno pošiljanje po pošti, tel.: 040/957 885.

Sveže zamrznjen cvetni prah, pakiran po 400g, tel.: 041/988 211.

Sveže zamrznjen ali posušen cvetni prah osmukanec, očiščen, nabran v Beli krajini, možna dostava, količinski popust, tel.: 040/845 113.

Akacijev, cvetlični in mešan lipov-gozdni med ter gozdni med, tel.: 041/881 830.

Akacijev, cvetlični, lipov, kostanjev in gozdni med ter matični mleček, tel.: 041/587 573.

Akacijev, cvetlični, lipov, kostanjev in med oljne ogrščice, lastne pride-lave, cena po dogovoru, možnost dostave v Ljubljano, tel.: 041/252 695.

Akacijev, cvetlični, lipov, gozdni in ajdov med, tel.: 041/784 775.

Akacijev, cvetlični in kostanjev med, tel.: 031/882 295.

Cvetlični med v kozarcih, tel.: 051/225 916.

Cvetlični med v živilskih sodih, 80 kg, skupaj s sodi, z analizo na zdravila in antibiotike (KIS), tel.: 040/302 523.

Cvetlični akacijev in lipov med, tel.: 041/575 640, 051/753 02 21.

Cvetlični in lipov med, možna menjava za vosek, dostava po Sloveniji, tel.: 041/385 620.

Cvetlični, lipov in kostanjev med ter cvetni prah (okolica Novega mesta), tel.: 041/703 051.

Cvetlični in gozdni med v 40-kg sodih, med je pridelan na Kozjanskem, SMGO, tel.: 051/325 369.

Lipov med v sodih, z analizo, možnost dostave, tel.: 031/254 995.

Lipov med in mešan lipov-cvetlični med, dostava po celi Sloveniji, tel.: 041/575 477.

Lipov med in nekaj čebeljih družin (Goriška), tel.: 041/704 233.

Kostanjev in hojev med, tel.: 070/862 544.

Čebelje družine na 7 AŽ-satih, očiščene varoj in nahranjene, možnost dostave, tel.: 070/877 080.

Nekaj čebeljih družin na LR- in AŽ-satih, lahko s panji, sprejemam rezervacije (Dolenjska), tel.: 040/838 956.

Suhe lipove deske, 32 mm, primerne za satnike, tel.: 041/656 125.

Lipove AŽ-satnike, lepljene, zbite, šestkrat vrtnane, odlična kakovost, možno pošiljanje po hitri pošti, ugodno, tel.: 031/753 345.

Večje število 2/3 in 1/1 LR-satnikov, lipovih, zbitih in vrtnanih, tel.: 041/772 399.

Nove AŽ 7 in 10-satarje, tudi 3-etazni, ter sublimator in ometalnik, možna menjava za izgrajeno satje, tel.: 031/501 801 (po 19. uri).

Tri prevozne enote z 10 nenaseljenimi AŽ 10-satnimi panji, sistem omara, predvidoma konec marca 2021, tel.: 041/798 120.

Šest novih, prebarvanih AŽ-panjev 10S, vakuumski dozirniki, hitrost 11 kozarcev/min ter več 45 l posod za med, tel.: 041/755 275.

Nekaj novih 11 + 3 AŽ-panjev ter rabljene AŽ 10-satarje, tel.: 040/426 736.

Tovornjak Mercedes 12, 13 za prevoz čebel s 44 trietažnimi panji ter večjo količino voska, tel.: 041/620 542.

Parcelo 714 m2 z objektom in čebelnjakom za 8 AŽ-panjev v Trnovici št. 5, občina Ivančna Gorica, tel.: 051/621 122.

KUPIM

Par čebeljih družin, tel.: 040/972 016.

Uspešno čebelarjenje potrebuje nadzor

BeeConn naprava za daljinski nadzor vašega čebelnjaka.

Več informacij in naročila:
info@beeconn.si, 03 56 70 734

BeeConn

Dimenzije tehtnice:
450 mm x 350 mm x 22 mm

Privabimo čebele

SEMENSKE VREČKE CVETLIC - VALENTIN IN SEMENARNA LJUBLJANA

Več šifer

Pri testiranju na Selekcijsko poskusnem polju Semenarne Ljubljana na Ptujju so od cvetlic največ oprasevalcev privabile sončnice in cinije.

SEMENARNA Ljubljana, d.o.o.,
Kolodvorska ulica 9, 1000 Ljubljana

www.semenarna.si

Novi izdelki iz umetnega kamna

Na ČZS imamo novost v ponudbi: izdelke iz umetnega kamna. Izdelki so unikatni in so lahko lepo darilo ali pa si sami z izbranim izdelkom lahko polepšamo prostor. Na izdelku je možen napis po naročilu. Vsa naročila sprejemamo na tel. št.: 01/729 61 00 ali na e-naslov: ines.zunic@czs.si.

Tajništvo ČZS

Čebela v okvirju (19 x 19 cm): 30,50 EUR	Čebela na satju (10 x 11 cm): 14,64 EUR	Čebela v krogu (premer 12 cm): 19,52 EUR	Čebelar, kipec (pribl. 12 cm): 19,52 EUR	Čebelarjeva črna kuhinja (16 x 20 cm): 24,40 EUR	Čebelarški panj, relief (11 x 14 cm): 24,40 EUR	Sveti Ambrož, relief (20 x 37 cm): 61,00 EUR

Novembrska ponudba – AKCIJA

Novembra imamo na Čebelarški zvezi Slovenije v **akcijski ponudbi** naslednje artikke. Vsa naročila sprejemamo na tel. št.: 01/729 61 00 ali na e-naslov: ines.zunic@czs.si.

Otroški
predpasnik
10,00 EUR
-10 %
=9,00 EUR

Igra spomin 4,60 EUR
-15 % = 3,91 EUR

Kapa z vezenjem 9,00 EUR
-10 % = 8,10 EUR

Lesena igra čebelica 30,50 EUR
-10 % = 27,45 EUR

Skodelica 7,00 EUR
-15 % = 5,95 EUR

Monografija o
organiziranem
slovenskem
čebelarstvu 35,00 EUR
-10 % =
31,50 EUR

NOVO V PRESTRANKU TRGOVINA S ČEBELARSKO OPREMO

Vse za čebelarstvo: panji, satnice, zaščitna oprema, embalaža, pogače, čebelarstvo orodje, oprema za točenje ... Lepo vabljeni.

Urniki: pon.-pet.: 8.00-12.00 in 13.00-16.00.

tel. št.: 031/339 287

API

KON-TAKT

Api Kon-takt d.o.o.
Reška cesta 18a,
6258 Prestranek (ob črpalki MOL)
e-naslov: apikontakt2@gmail.com

Med čebelarstva PISLAK BALI

Apače 303, 2324 Lovrenc na Dravskem polju

Obveščamo Vas, da pri nas lahko kupite v Sloveniji pridelan cvetlični, kostanjev in gozdni med v želeni količini ali pakiran v kozarce.

031/734 905 • info@cebelarstvo-pislak.si • www.cebelarstvo-pislak.si

KIPGO ČEBELARSKA OPREMA

BATUJE 83, 5262 ČRNIČE

☎ (05) 368 45 80, ☎ (05) 368 45 81

GSM 051 614 683

www.kipgo.net; kipgob@gmail.com

PE LUKOVICA, BRDO 8, 1225 LUKOVICA

☎ (01) 729 61 30, e pošta: cebelarna.lukovica@gmail.com

OBIŠČITE NAS
V NAŠI SPLETNI
TRGOVINI
WWW.KIPGO.NET

- PANJI,
- OPREMA ZA PANJE,
- SATNICE,
- ZAŠČITNA OPREMA,
- OSTALI ČEBELARSKI PRIPOMOČKI,
- OPREMA IN PRIPOMOČKI ZA ODKRIVANJE SATOV,
- TOČILA,
- CEDILA,
- OPREMA ZA SEGREVANJE MEDU,
- OPREMA ZA POLNJENJE MEDU,
- EMBALAŽA.

PARNI TOPILNIKI
VOŠČIN, SONČNI
TOPILNIKI LEŠENI IN IZ
NERJAVEČEGA
MATERIALA ZA
1 ALI 2 SATA,
PRESE ZA VOŠČINE

- IZDELUJEMO:
- PRAŠILČKE: 3S, 4S, 5S, 7S
 - PANJE AŽ: 9S, 10S, po naročilu 11S, 12S
 - PANJE AŽ 3E: 9S, 10S, po naročilu 11S
 - PANJE AŽ KOZINC 11 + 3

SIRUP ZA HRANJENJE ČEBEL

GRELCI MEDU

IZOLACIJSKA PENA ZA AŽ PANJE

NAROČENO
POŠLJEMO
TUDI PO
POŠTI!

IZPARILNIK ZA OKSALNO KISLINO

12 in 220V

ZAŠČITNA OPREMA ZA DELO S KISLINAMI

NALEPKE ZA MED,
CVETNI PRAH, MEDENE
PIJAČE IN PRELEPKE
od 0,28
EUR/POLA

Logar ČEBELARSKA OPREMA

IZDELAVA ČEBELARSKO OPREME IN TRGOVINA

izdelano s smislom za detajle.

DELOVNI ČAS TRGOVINE

PONEDELJEK - PETEK:

09.00 - 12.00

13.00 - 17.00

SOBOTA:

V NOVEMBRU ZAPRTO

PESTRA PONUDBA MODELOV
ZA VLIVANJE SVEČ

KALUP ZA VLIVANJE SATNIC AŽ/LR/DB

art. 6655, 6656, 6657

SODI ZA VINO

art. 9100

TOČILA ZA MED

art. 4400

KUHALNIKI VOŠČIN

art. 3300

LOGAR TRADE D.O.O.
POSLOVNA CONA A 41
SI-4208 ŠENČUR

04 25 19 410

info@logar-trade.si

www.logar-trade.si

Naročeno vam lahko odpošljemo s paketno pošto.

Zapustili so nas

BRUNO KRIŠTOF
17. 1. 1936–20. 5. 2020

Na svetovni dan čebel se je poslovil naš dolgoletni član Bruno Krištof. Član društva je bil od leta 1963. Od leta 1968 je bil 20 let predsednik društva. Leta 1972 je na OŠ Janka Padežnika ob sodelovanju šolskega osebja ustanovil čebelarški krožek, ki ga je vodil naslednjih 18 let in s člani krožka dosegal na tekmovanjih mladih čebelarjev zavirljive uspehe. Za svoje delo v čebelarstvu je prejel več odlikovanj društva, bil proglašen za častnega člana društva, prejel odličja A. J. III., II. in I. stopnje, red dela s srebrnim vencem ter številna druga. Zadnja leta je čebelaril s 15 družinami v AŽ-panjih na svojem domu v Mariboru. Pogrešali bomo njegovo besedo o čebelah in čebelarstvu.

ČD Peter Močnik
Studenci - Pekre

ISMET ČENANOVIČ
16. 3. 1938–20. 3. 2020

Marca 2020, ob prihajajoči pomladi, nas je zapustil naš član Ismet Čenanović. Čebelaril je od leta 1992 z okoli 30 čebeljimi družinami v AŽ-panjih. Vse do svoje smrti je bil tudi mentor čebelarskega krožka na OŠ Janka Padežnika, kjer je skrbel za več čebeljih družin. Za

svoje delo v društvu je prejel priznanje društva ter odličje A. J. III. in II. stopnje. Ohranili ga bomo v lepem spominu.

ČD Peter Močnik
Studenci - Pekre

FRANC MERHAR
1936–2020

V začetku marca smo se na pokopališču v Stari Cerkvi pri Kočevju s prapori poslovili od svojega prijatelja in dobrega čebelarja Franca Merharja. Leta 1993, ko je začel čebelariti, je postal član ČD Kočevje in ČZS. Rad je pomagal pri napredku društva, zato je vse od leta 1998 deloval v organih društva. Bil je promotor proslave ob 90-letnici, deloval pa je tudi v Združenju za zaščito kočevskega gozdnega medu. Za njegovo predano delo je prejel odličji A. J. III. in II. stopnje. Čebelaril je s 25 družinami na vikendu v vasi Mačkovec pri Kočevju. Tudi v vasi je bil dejaven, zato nas je veliko, ki smo mu hvaležni za njegova dela in nepozabna druženja. Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

ČD Kočevje

PETER KOVŠČA
1941–2020

Konec avgusta nas je nepričakovano zapustil naš član Peter. Član ČD Rakek je bil od leta 1998. Dejavno

se je vključeval v društvene akcije. V letu 2017 je bil soorganizator odmevnega dneva odprtih vrat z več kot 150 obiskovalci iz vrtca in šole ter drugih krajanov. V društvu je opravljal različne naloge. Bil je tajnik društva, član NO-ja in do danes predsednik NO-ja. V ZČD Cerknica je bil član NO-ja in do danes blagajnik. Čebelaril je v zidanem čebelnjaku z AŽ-panji ter prevozno enoto. Čebele je redno vozil na akacijevo in gozdno pašo. Vključen je bil tudi v shemo SMGO. Za svoje delo je prejel odličji A. J. III. in II. stopnje. Hvaležni smo mu za vse opravljeno delo v čebelarstvu. Pogrešali ga bomo.

ČD Rakek

MARKO ŠKARO
1936–2020

Konec julija, ko so čebelice iskale še zadnje kapljice lipo-ve medicine, nas je nenadoma zapustil naš član Marko. Živel je mirno, skoraj neopazno. Tako je tudi vzel zadnje slovo. Rojen je bil v Dalmaciji, kjer je v tistih vojnih in povojnih časih brez mame bila lakota. Po OŠ je odšel iskat delo, našel ga je na Kočevskem in si tu

ustvaril tudi družino. Že leta 1970 se je nekaj časa ukvarjal s čebelami, redno pa vse od leta 2001. Čebelaril je z največ 25 čebeljimi družinami, obiskoval predavanja in se družil s čebelarji. Ohranili ga bomo v lepem spominu.

ČD Kočevje

ŠTEFAN KLASIČ
1951–2020

Aprila nas je nenadoma in nepričakovano zapustil Štefan Klasič. Rodil se je v Maclju v Hrvaškem Zagorju. Kot mlad fant je prišel na delo v Cerkno in tu spoznal svojo ženo. Zaposlil se je v tovarni ETA, najprej v orodjarni, nato pa v livarni kot vodja izmene. Poleg nove hiše si je v letu 1980 uredil čebelnjak. Čebelaril je za svojo dušo in veselje, rad je imel naravo, v kateri je užival s svojimi čebelicami. V kraj in okolje se je popolnoma vživel, življenje tu mu je bilo lepo. Tudi domačini smo Štefana kot sodelavca, prijatelja in čebelarja lepo sprejeli in imeli radi. Njegova družina, čebelarji in čebele ga bomo pogrešali in ohranili v lepem spominu.

Člani ČD Cerkno

**Izdelava prevoznih
čebelnjakov**

Anton Ciglič s.p.
www.cebelnjaki.si
info@cebelnjaki.si
Telefon: 031 681 589

**Čebelarstva
tehnika višine
samo 15 mm**

**Tehtanje
do 5 panjev**

Več informacij na
www.BeeScales.io
031 536 229

od **499 €**

BEE SCALES

**ČEBELJI KORIDOR ZA PREPREČEVANJE
ČEBELJEGA ROPA**

5 kosov:
29,80 €

Naročila:
031 536 229 ali
www.cebelykoridor.si

CEBELJIKORIDOR.SI

Čebelarški center Gorenjske v Lescah, Rožna dolina 50a, vam omogoča:

- izdelavo satnic iz vašega voska,
- odkup voska,
- nakup AŽ- in LR-satnic.

Vse informacije dobite na: www.cricg.si ali 031/628 499

Čebelam prijazni premazi za les

www.belinka.com

[f belinka](https://www.facebook.com/belinka)

belinka

**IZDELAVA ČEBELARSKE OPREME
TRGOVINA - ČEBELARSTVO**

ČEBELARSTVO RIHAR - KOCJAN

Robert Kocjan s.p.
Gabrje 42, 1356 Dobrova
Tel.: 01 36 41 106, faks.: 01 36 41 307
GSM: 031 351 964
E-pošta: robineli@siol.net
WWW.RIHAR-KOCJAN.SI
Delovni čas: od pon. do čet.:
9.00-12.00 in 15.00-17.00,
pet.: 9.00-15.00

ZMERNE CENE - TRADICIJA - KAKOVOST - IZKUŠNJE,
PRIDOBLENE V LASTNEM ČEBELARSTVU
Naročeno blago vam lahko odpošljemo s paketno pošto.

MATIČNA REŠETKA

SATNIK AŽ, LR, LR2/3

IZOLACIJSKE PENE

VSE ZA OBNOVO PANJEV

**NOVO!!!!
VSE ZA IZDELAVO PANJEV IZ
NERJAVEČEGA MATERIALA!!**

**OJAČANA RAZSTOJŠČA,
RAZSTOJŠČA 11 + 3,
JAHACI ZA SATNIKE**

PLASTIČNA OBEŠALA

TESTNA MREŽA

SATNICE

**NOVO!!!
POGAČA
APIFONDA
PAKIRANA PO
1kg ALI 2,5kg**

**IZDELAVA IN PRODAJA
VSEH VRST SATNIC.
PO DOGOVORU MOŽNA IZDELAVA
SATNIC IZ LASTNEGA VOSKA.
OD 01.10. DO 31.12.
JE MOŽNA
IZDELAVA SATNIC IZ
LASTNEGA VOSKA
OD 15 kg DALJE.
OGLEJTE SI IZDELAVO
SATNIC NA
NAŠI SPLETNI STRANI.**

- Panji so izdelani natančno in kakovostno.
- Kakovostna izdelava po ugodni ceni.
- Uporabljamo vodoodporne materiale in lepila.

Naročeno blago vam lahko pošljemo s paketno pošto, pri večji količini pa po želji dostavimo na dom!

